

De juribus Patrono ex Canonum disciplina concessis.

NON semper eadem, & constans fuit disciplina, qua patronis certa jura ex sacrorum canonum indulgentia concessa fuerunt. Siquidem licet olim vix concederetur aut inscriptio nominis, aut specialis commemoratio habenda inter publicas preces, aut honor processionis, quemadmodum veteres loquebantur; sensim tamen obtinuit, ut jura juribus accumularentur. Hodie tamquam præcipuum jus habetur, quod in præsentatione consistit, cap. 3. de jure patron., cap. de præbend. in 6.. Et quidem quousque collatio beneficiorum a collatione sacrorum ordinum minime distinguebatur, patroni, cum beneficium vacaret, quemdam idoneum sistebant apud Episcopum pro modo officii beneficii adnexi ordinandum; & ordinatione ipsa Clericus patronatæ Ecclesiæ adscribebatur, can. 32. caus. 16. quæst. 7.. Postquam vero sejungi cœpit collatio beneficii a collatione ordinis, cœperunt patroni etiam ordinatorum sistere causa beneficii ex Episcopali institutione consequendi. Itaque actus patroni certam personam sistens præsentatio dicta est, quæ, ut liquet, speciem quamdam habet commendationis Episcopo factæ, quam deinde Episcopalis institutio sequitur, can. 38. caus. 16. quæst. 7. cap. 4. hoc tit.. Porro hoc jus præsentandi, ut vix a commendatione distinguatur, adeo plenum est, atque expeditum, ut ordinarius beneficii collator præsentatum instituere in beneficio teneatur, nisi forte præsentatus aut ineptus demonstretur, aut indignus, cap. 4. de offic. jud. ordin.. Hinc datur facultas præsentato, quem sine causa Episcopus instituere recuset, ad Superiorem appellandi, cap. 29. hoc tit., quin ordinarius possit se excusare ajendo, sibi notas esse singulares causas, quas non æstimat aperiendas, ne forte eo prætextu legitimis patronorum juri-

bus contra mentem Ecclesiæ detrahatur, juxta caput 9. principio Tridentinæ sessionis 25.. Ex his facile satisfieri potest vulgari quæstioni, an etiam laicus possit a patrono apud Episcopum præsentari. Multa in hanc rem Pragmatici scripserunt, quorum alii nominari quidem laicum posse dixerunt, non præsentari; alii etiam præsentationem admiserunt, dummodo sub conditione fieret, videlicet clericatus obtinendi; alii alia adjecerunt, universi nulla legis definitione innixi, tantum hoc principio contententes, quo statuerent, per præsentationem jus ad beneficium adquiri, cujus juris laicos incapaces esse dixerunt. Ego sane, cui simplices observationes placent, & alienæ a perplexitate verborum, respicio ad veterem præsentandi usum, qui vigeat, quum collatio beneficiorum erat cum ordinum collatione conjuncta; & cum intelligo præsentari a patronis consuevisse necdum ordinatorum, sed ordinatorum fieri præsentationem posse. Neque vero separata collatione ordinum a collatione beneficii, aut natura præsentationis, aut præsentati ratio, aut præsentantis jus immutata fuerunt; sed tantum facilior reditus fuit gratia Episcoporum ordines conferentium ordinationis ritus, dum Episcopi potuerunt etiam sine collatione beneficii Clericum ordinare. Quid igitur est, quod dicitur, præsentationem etiam jus tribuere ad beneficium? Nihil aliud profecto, quam præsentatione facta jus adquiri præsentato, ut, quoties nihil aliud obstat, præsentatus ordinetur in eo ordine, qui beneficio adipiscendo congruat, eodemque tempore Ecclesiæ beneficii adscribebatur, & beneficio donetur, quæ si ita explicentur, uti explicari commode debent, percipitur statim, ejus juris laicum non esse incapacem. Tantum observatione

dignum est, eum, qui præsentatur, in ea conditione esse debere, ut possit intra legitimum tempus præsentantibus præstitutum, ad eum ordinem promoveri, quem beneficii qualitas postulat, & quidem servata in hac parte ecclesiastica disciplina. Quid enim ex. gr., si ageretur de Ecclesia Parochiali patronata, ad quam patronus præsentaret laicum, aut etiam Clericum in minoribus ordinibus constitutum? Profecto cum Parochiale beneficium postulet in possessore Sacerdotalem ordinem; alias autem laicus, vel etiam Clericus in minoribus ordinibus adhuc constitutus, non nisi post longa temporum spatia, & post emensos varios majorum ordinum gradus, insigniri Sacerdotio queat; irrita erit præsentatio, & tum demum recipietur, quando præsentato nihil oberit, quominus Sacerdotio initiatur intra tempus patrono a sacris canonibus concessum.

Quinque prioribus Ecclesiæ sæculis necdum puto, patronis jus præsentandi Clericos fuisse tributum, sive quod non possunt ulla temporis illius monumenta proferri, ex quibus de præsentatione hujusmodi constet, sive quod legamus sub nomine Gelasii Papæ patronis nihil aliud datum fuisse, quam *processionis aditum*, & quidem talem, qui Christianis omnibus in commune debetur, can. 26., & 27. caus. 16. quæst. 6.. Hoc primum jus concessum apparet gratia illorum Episcoporum, qui Ecclesias, seu beneficia in aliena diœcesi erexissent, qui cum ab ordinatione Clericorum in aliena diœcesi facienda excluderentur, illud saltem singulari gratia obtinuerunt, ut Clericos ordinandos Diœcesano exhiberent, quos ordinarii ipsi in eadem Ecclesia, ac beneficio instituerent. Id manifeste liquet ex canone Arausicani Concilii anni 441., qui a Gratiano editus est in can. 1. caus. 16. quæst. 5., quamquam observandum ibidem sit, vitiatam esse inscriptionem, quasi tribueretur *Nicolao Papæ*, quandoquidem ad Nicolaum Papam minime pertinet. Potius moribus re-

cipi cœpit, ut ea præsentatio paulatim admitteretur. Primum apud Græcos ex constitutione Zenonis Imperatoris obtinuit, ut fundatoribus liceret futuræ administrationis modum in foundationis limine designare; at id generaliter, & quidem *secundum præscriptos fines*, uti legitur in l. 15. cod. de sacros. Eccles., unde conjicio non in universum quidem fundatores, & fundatoris successores potuisse designare Clericos Ecclesiæ, & beneficii administratos, sed tum demum, quidquam singulare in hac parte reservaretur. Temporibus Justiniani abiit in vulgarem disciplinam, ut in Xenodochiis fundatores, & causam a fundatoribus habentes præficerent bonorum administratos, & curatores, l. 46. §. 3. cod. de Episc. & Cleric., quo casu Episcopi ab administris libere præficiendis abstinere jubebantur. Id tamen adhuc erat jus singulare receptum in religiosis domibus, nondum tamen ad Ecclesias, & ecclesiastica munera traductum, saltem certa, & publica lege. Interea vero fundatores etiam istud vehementer exoptabant, quod probatum fuit ab Justiniano Imperatore in Nov. 57. cap. 2., hac adhibita cautione, ut præsentati ab Episcopo examinarentur, & tum demum instituerentur in beneficio, cum essent ad idem beneficium idonei ab Episcopo judicati; quod generaliter adhuc magis recipi visum est, ubi dissertius, & clarius publicatum est ab eodem Imperatore in Nov. 123. cap. 18.. His institutionibus Græco-Romanum Imperium regebatur. Sed in Hispania, ad quam Justiniani Codices traduci non potuerunt, veluti a barbaris gentibus occupatam, vetus disciplina integra mansit, juxta quam libera bonorum Ecclesiæ a fundatoribus donatorum erat administratio penes Episcopos, uti legimus in can. 19. Concilii Toletani III. anni 589., seu in can. 2. caus. 10. quæst. 1., quod confirmatum est in Concilio Toletano IV. anni 633., can. 6. caus. 16. quæst. 1., uti demonstrant verba illa *juxta canonum instituta*. Non multo postea Toletani Patres ab his regulis

recesserunt; siquidem in Concilio Toletano IX. anni 655. cum Episcopi plures abuterentur administratione sibi concessa, & quidem contempta fundatorum voluntate, extra ordinem concessum fuit fundatoribus, ut isti, quamdiu viverent, curam bonorum sollicitam habere possent, immo & offerre Episcopis administratos instituendos in Ecclesiis, quas illi erexissent. Extra ordinem, inquam, hanc facultatem obtinuerunt fundatores, quamobrem coercita fuit ea facultas ad personam fundatoris, quin ad successorum transiret, can. 32. caus. 16. quæst. 7.. Forte ob oculos Toletanorum Antistitum esse potuit decretum Concilii Arausici anni 441. superius memoratum, quod sub nomine Nicolai I. exhibetur in can. 1. caus. 16. quæst. 5., unde facultatem fundatori Episcopo, quoad ipse viveret, ab Arausicano Concilio concessam, suadente necessitate, vel utilitate Ecclesiarum, prorogaverunt ad fundatores universos sine discrimine personarum, dum tamen ultra personas fundatorum minime extenderetur. Sed paulatim eo res progressa fuit, præsertim post receptas ubique Justiniani Novellas, & post Novellarum disciplinam in hac parte confirmatam variis canonibus per provincias editis, ut æque fundatoribus, ac fundatorum successoribus jus præsentandi concederetur, quale hodie passim in universa Ecclesia observatur.

Ita producta disciplina occasionem variis abusibus præbuit. Etenim cum primum generaliter factum est, ut patroni jus præsentandi Clericos obtinerent, putaverunt patroni, idem jus vix distinguere a quadam specie administrationis bonorum, quæ ipsis Patronis reservaretur, quasi Clericus præsentatus a patrono possessionem bonorum a patrono acciperet, & patroni nomine curam Ecclesiæ, vel beneficii gereret universam. Noverant patroni de ea administratione sermonem fieri in dicta l. 15. cod. de sacros. Eccles., ubi prima juris præsentandi delineamenta intuebantur. De eadem admi-

nistracione sermo occurrit in dicta l. 46. §. 3. cod. de Episc. & Cler., ubi sermo est de designatione illorum, qui domibus religiosis ex fundatorum voluntate præsentent. Insuper in Nov. 57. cap. 2. mentio fit de iis, qui ministris Ecclesiæ ministrant alimenta, quibus propterea jus præsentandi conceditur; quæ sane ministratio alimentorum designat possessionem bonorum penes patronos aliquando consistentem; atque idipsum adparet in conspectu Novellæ 123. cap. 18.. Et revera quousque in Hispania jus præsentandi concessum non erat patronis, Toletana Concilia id expresse sanxerunt, ut bona Ecclesiæ semel collata in Episcoporum potestatem omnino conferrentur, dicto can. 2., & 6. caus. 10. quæst. 1., deinde data fundatoribus etiam in Hispania præsentandi facultate, hæc ipsa facultas non distinguebatur a cura sollicita præ Ecclesiis habenda, uti legimus in can. 32. caus. 16. quæst. 7.. Hinc factum est, ut patroni universi in patronatis Ecclesiis, & bonis earundem Ecclesiarum ita se gererent, ac se gerebant in bonis profanis, proindeque eo etiam aliquando devenirent, ut, cum plures essent, inter se dividerent & Ecclesias, & Altaria, modo inter varias contentiones occasione divisionis obortas neminem Clericum sacris obeundis ministeriis designantes, modo nominantes plures Clericos, quorum unusquisque in parte Ecclesiæ, vel Altaris sacra faceret, unde simultates, & jurgia etiam cum gravi populorum scandalo proficiscebantur. Ardua res erat in his adjunctis bono Ecclesiarum prospicere, ne alias patronorum juribus jamdiu invectis, ac confirmatis fraus fieri videretur. Cæterum statui in primis cœpit, ut a divisione Ecclesiarum, & Altarium abstineretur, cujus rei vestigia sunt in can. 35. 36. caus. 16. quæst. 7., cap. 1., & 2. de jurepatron., cujuscumque tandem auctoris existant; nimirum cautum est, ut inter istas divisiones Episcopus intercederet, ipse juberet claudi Ecclesiarum ostia, ac sacras reliquias ab

eisdem Ecclesiis auferri; uno verbo, sacris officiis ibidem interdici, nisi ab uno Sacerdote sacra officia peragi patroni voluissent, uti legitur in can. 32. Concilii Triburiensis anni 895., quem Gratianus, non satis tamen integrum, retulit in dicto can. 36. caus. 16. quæst. 7.. Intercessit etiam eadem ætate Lotharius Imperator, uti liquet ex ejus lege in l. 3. legum Longobardarum tit. 1. cap. 44. ita concepta: *De Ecclesiis, quæ inter cohæredes divisæ sunt, considerandum est, quatenus, si secundum nostram providentiam, & admonitiones Episcopi, ipsi cohæredes eas tenere voluerint, & honores faciant: Si autem hoc contradixerint, ut in Episcopi potestate maneat, utrum eas ita custodire permittat, aut reliquias inde auferat, & ubi ad nostrum beneficium Ecclesiæ pertinentes ita divisæ fuerint inventæ, & ut describantur, & nobis enuntientur.* Fuit præterea certum definiendum tempus intra, quod patroni unum Clericum præsentarent, ad excitandam patronorum quandoque negligentiam sollicitudinem, ne Ecclesia, vel beneficium diutius vacaret. Id primum adparet factum in Romano Concilio Eugenii II. circa annum 825. can. 9., aut in alio sequente Concilio Romano Leonis IV. circa annum 850. can. 24. his verbis: *Et si secularium hominum sub jure sunt constitutæ, ab Episcopo illius diæcesis admoneantur, & si admoniti Presbyteros intra trium mensium spatium ibidem neglexerint constituere, curam exinde habens Episcopus absque neglectu Principi suggerat, quatenus ejus emendetur sententia.* Hinc adparet, quam falsa sit vulgaris interpretum plurimorum opinio, qui asserere non dubitarunt, tempus patronis nullum præfinitum fuisse ante Concilium Lateranense Alexandri III. anni 1180., juxta cap. 3. de jurepatron.. Notandum sane est, in dicto canone Eugenii, & Leonis, trimestre tempus patrono concessum numerandum fuisse non a die vacationis beneficii, neque a die scientiæ patroni, sed a die admonitionis ab Episcopo factæ. Item notandum, negligentiam patroni non fuisse ab Epis-

copo libere beneficium conferente supplendam, sed extraordinario remedio, quale indicant ipsa memorata Concilii verba, consulendum vacanti beneficio fuisse. Notandum denique est, ibi non actum fuisse de ecclesiastico, sed de laico patronatu, quemadmodum ipsa etiam canonis verba demonstrant. Disciplinam istam in parte renovaverunt, in parte immutaverunt Patres Lateranenses sub Alexandro III., statuentes, Episcopo libere licere beneficium conferre, si patroni intra tres menses neminem præsentaverint, dicto cap. 3. de jurepatron., in quo juxta integra Concilii exemplaria emendanda sunt postrema verba, atque ita legendum: *& cui competat, intra tres menses non fuerit definitum; & quo casu patroni plures suffragia divisissent, eum adprobari Clericum, qui majoribus juret meritis, & plurimorum eligetur, & adprobaretur adsensu.* Renovata, inquam, in parte fuit vetus disciplina, vel quod trimestre tempus patronis concessum adparet, vel quod de laicis, non de Clericis patronis constitutionem intelligendam esse, nomina, quæ ibidem occurrunt, *fundatorum, & hæredum* perspicue demonstrant; immutata in parte, vel ubi data facultas est Episcopo libere conferendi, quin opus amplius sit remediis extraordinariis, de quibus agitur in Concilio Romano Eugenii, & Leonis, aut in cap. 1. & 2. eod. tit., & in can. 36. caus. 16. quæst. 7., vel ubi non a die admonitionis, sed a die scientiæ vacantis beneficii computandum trimestre tempus intelligitur, argumento cap. 2. de concess. præb.. Forte adhuc hodie trimestre tantummodo tempus patronis laicis præfinitum agnosceremus, nisi Amanuenses occasionem dedissent disciplinæ in hoc parte immutandæ. Quum enim in nonnullis Gregorianæ collectionis codicibus scriptum fuerit, *intra quatuor menses*, in aliis legeretur, uti etiam legitur in prima collectione Decretalium, *intra tres menses*, Interpretes in scripturæ varietate rem pro dubiâ habentes in hu-

manio rem sententiam iverunt, ac quatuor menses patronis eisdem concesserunt, quasi a Concilio præfinitos, quæ sententia tandem vim juris obtinuit, cum juxta illam rescripsit Bonifacius VIII. in cap. un. §. 1. hoc tit. in 6.. Sic coercita a Lateranensibus Patribus patronorum laicorum negligentia, dubitari cœpit, an adversus patronos ecclesiasticos negligentes similis recipienda foret disciplina. Rem in dubio collocabat altera Lateranensis ejusdem Concilii constitutio, qua beneficiorum collatoribus semestre tempus collationis causa indulgebatur, cap. 2. de concess. præbend.. Hinc videbantur Clerici patroni comparandi potius collatoribus quia Clerici; illinc comparandi potius patronis laicis, quia præsentantes erant, non conferentes. Voluit Alexander III.; Clericos patronos in hac re, scilicet in definitione temporis, collatoribus potius comparari, ac propterea semestre tempus obtinere, cap. 22. hoc tit.. Equidem fateor, in hoc cap. 22. perspicue non adparere, de ecclesiastico potius, quam de laico patronatu institutum fuisse sermonem. At ego observo, Alexandrum III. hoc rescriptum edidisse post Lateranense Concilium a se celebratum, quemadmodum liquet ex toto contextu, qualis habetur in cap. 5. de æt. & qual. præfic. in 1. collectione, cujus etiam pars traducta est in capitulum. 4. eod. tit. apud, Gregorium IX., neque est verosimile, Alexandrum III. aliquid insinuare voluisse contra statuta Lateranensis Concilii trimestre tantum tempus patronis laicis designantia, & quidem in eo ipso rescripto, in quo executionem Concilii Lateranensis urgebat. Post hæc adjicio, clarius deinde aperuisse mentem Alexandri Bonifacium VIII., dum in cap. un. de jure patron. in 6. definivit, patronis ecclesiasticis tempus semestre concedi. Fateor insuper, in dicto cap. 22. semestre tempus dici præterlapsum, *postquam beneficia vacaverint*. Sanius intelligenda hæc clausula est; neque enim in eo tempo-

re computandum est tempus illud, quo patroni ignoraverint, cum nihil imputandum sit ignoranti patrono, si ad præsentandum non deveniat. Etiam in Lateranensi concilio in cap. 2. de concessione præb., cum semestre tempus definiretur causa conferendi, id visum fuerat decernere, ne diutius, quam semestri tempore beneficia vacarent; sed clarius definivit Innocentius III. in cap. 5. eod. tit., intra illud tempus computandum non esse tempus, quo collatores redargui de negligentia minime potuissent. Cur igitur non idem dicendum sit de patrono ratione habita præsentationis, etiam in conspectu dicti capituli 22.? Itaque ratione temporis nonnihil discriminis intercedit inter laicos, & ecclesiasticos patronos. Sed præterea discrimen aliud observandum est in modo præsentandi. Nam laicus patronus facta prima præsentatione ad alteram, quanquam non ad posteriores præsentationes, progredi potest, non quidem priorem excludendo, sed unam alteri cumulando, quousque secuta non fuerit institutio, quod sane ecclesiastico patrono non licet, cap. 5. 24. 29. hoc. tit., Faber in codice libr. 6. tit. 1. defin. 11., cujus discriminis rationem in eo positam esse arbitrator, quod veteribus persuasum fuerit, præsentationem laicorum esse speciem commendationis Episcopo factæ, nullumque proprie jus ad beneficium tribuere, cum laici spiritualia jura concedere nequeant; ac præsentationem ecclesiastici patroni jus aliquod ad beneficium impertiri, instar electionum, quæ a Capitulis, vel Collegiis ecclesiasticis fiunt, uti scribebat Innocentius IV. ad dictum cap. 24.. Ex hoc discrimine aliud veluti consecrarium invaluit, videlicet patronum ecclesiasticum, qui præsentet indignum, vel ineptum, sive scienter, sive ignoranter, ordinario jure pro ea vice removerit a præsentando, cum semel vel bene, vel male functus sit officio suo in ea parte, quam nosse tenebatur, argumento l. 55. & 62. ff. de re

judic., patronum autem laicum, cui facultas plures nominandi conceditur, post præsentationem factam indigni, vel inepti, ad præsentationem alterius adhuc admitti, dummodo intra quadrimestre fiat.

Si ex vulgari adagio rara est fraterna concordia; si præterea societates ipsæ a pluribus voluntaria animi adfectione initæ non semel concitant odia, & lites, unde Romanis legibus facilius societatem, quam contractus cæteros scindi permisum est; sane frequentiores erunt Contentiones, ubi non natura, non libera voluntas, & specialis adfectio, sed lex, aut certorum adjunctorum qualitas, quarundam rerum communionem inter plures induxit, l. 26. ff. de servit. urbanor., l. 77. §. 20. ff. de legat. 2.. Parrari quidem potuerunt judicia aut familiæ erciscundæ, aut communi dividundo in aliquibus causis; at hæc obtinere nunquam potuerunt in jurepatronatus, utpote quod individuum est, & licet pluribus quandoque competat, semper tamen habetur, ac si unum sit apud singulos, atque indivisum. Ad summum illud ad tollendas contentiones induci potuit, ut compatroni dividerent inter se per alternas vices jurispatronatus exercitationem, veluti cum alternis vicibus, sive, ut ajunt, per turnum præsentent; at adeo parce, ac sobrie id indulgetur, ut locum habeat hæc tributio, cum omnes patroni in eam, ne uno quidem excepto, consentiant, Clement. 2. hoc tit.. Immo etiam si per alternas vices præsentatio facienda sit, adhuc tamen non semper litibus finis impositus fuisse videtur. Quocumque se vertant patroni plures, quemcumque præsentandi modum quærant, adhuc certæ disputationes occurrunt, quæ ut belle dirimantur, tres distinguendæ sunt species. Prima est, cum plures inter se de jurepatronatus contendunt. Altera est, cum plures non contendunt quidem de jurepatronatus, sed convenerint inter se, ut alternis vicibus unus præsentet, exclusis cæteris. Postrema est, cum neque de jurepatronatus conten-

dunt, neque convenerunt de præsentatione alternis vicibus facienda, sed unusquisque de suo jure semper explicando sollicitus, cum cæteris concurrat ad præsentandum.

Si de prima specie agatur, in qua nimirum sit inter plures de jurepatronatus contentio, & ista intra tempus legibus concessum ad præsentandum non finitur, libera conferendi beneficii potestas pro ea vice ad Episcopum devolvetur. Non opus est pluribus, quando in hanc rem perspicua est definitio Concilii Lateranensis in cap. 3. in fine de jurepatron., clarius etiam expressa rescriptis Alexandri III., & Innocentii III. in cap. 12. & 27. eod. tit.. Duæ tamen sunt ad hanc regulam probabiles exceptiones. Prima & quidem Lateranensi decreto, & laudatis Pontificum rescriptis consentanea est, quoties non plures inter se contendunt de jurepatronatus, sed contentio fiat inter eos ex una parte, qui sibi patronatum vindicent, atque inter Episcopum ex altera parte libertatem Ecclesiæ, seu beneficii vindicantem; neque enim, dum ab Episcopo diu contenditur, & sibi, suisque juribus collitigantes fraudem fieri conqueruntur, permittendum Episcopo est, libere post quadrimestre tempus beneficium conferre; ne alias suspicio sit, Ecclesiarum Antistites lites, contentionesque movere ea spe illectos, futurum, ut certis modis, etiam tergiversationibus adhibitis, illud jus adquirant, quo minime gaudent. Quadrimestre tempus constitutum fuit ad coercendam patronorum negligentiam, vel in jurgando perfidiam, ne forte ex ea damnum in Ecclesias emergat; non constitutum, ut facilius Ecclesia libertatem nanciscatur in fraudem legitime quæsiti juris, cujus probatio non satis liquida est, nec facile potest intra quadrimestre tempus exhiberi. Quod si dicas, id ipsum concedendum esse litigantibus laicis, cum inter se, non adversus Episcopum contendant, quasi nemo facile ex oppositione adversantium exuatur jure suo, præser-

tim si negligens non sit, ego repono, litigantem esse quidem venia dignum, nec de negligentia facile incusandum, & si singularia quædam non obstarent, ad præsentationem etiam post legitimum tempus admitti oportere; sed aliud postulare singularem Ecclesiæ utilitatem, quam sane diu vacare non est opportunum, quin alias litigioso patronatui fraus fiat, propterea quod extra ordinem libere conferret Episcopus, non jure suo, & quasi ordinarius collator; e converso, ubi lis inter Episcopum, & extraneum instituitur, concessa Episcopo post legitimum tempus conferendi facultate, jure suo conferre Episcopus videretur, & quasi missus in possessionem illius juris, de quo adhuc pendet in judicio controversia. Utar adhuc contractiore argumento. Nimirum definitio temporis ex jure singulari inducta est. Ergo tantum locum obtinet in eo casu, qui jure singulari comprehenditur. Decretum Lateranensis Concilii in dicto cap. 3. hoc tit. concedit facultatem conferendi Episcopo, si quæstio juris patronatus emergerit *inter aliquos*: rescriptum Alexandri III. conceptum est *de controversia laicorum*, cap. 12. eod. tit.: *de discordia laicorum* similiter conceptum est rescriptum Innocentii III. in cap. 27. eod.. Nullibi mentio fit de controversia inter laicos, & Episcopum ipsum. Igitur singularis illa devolutio inducta gratia Episcopalis collationis, in hac specie locum non obtinebit. Altera exceptio est, quoties inter sese, non adversus Episcopum, plures quidem de patronatu contendunt, sed unusquisque ex illis Clericum præsentaverit intra legitimum tempus; etenim obtinuit, ut etiam in hac specie locum non habeat devolutio juxta Lateranense decretum, quasi patroni, seu litigantes, cum præsentationem fecerint, non sint de negligentia redarguendi. Hanc exceptionem ego puto potius ex jure recepto fuisse confirmatam, quam profectam fuisse ex germana interpretatione decreti Lateranensis, ad quod tantum si exigere-
 Tom. II.

forte videri undecumque accommodata non posset. Quicumque considerat sententiam Lateranensis Concilii, duplicem fuisse deprehendet edendi canonis causam; primum, ut consuleretur Ecclesiis vacantibus, ne ministro suo diutius destituerentur; deinde, ut negligentia præsentantium coerceretur. Esto in proposito deficiat secunda causa; non tamen prior deest, quæ principalis est, utilitas nempe Ecclesiarum. Ast parendum est juri recepto, cujus plausu digna potest esse ratio, si dicatur, in potestate Episcopi esse litem quantocius dirimere, ac definire, ut unum ex præsentatis litigantibus victorem pronuntiet, eundemque vacanti beneficio præficiat. At enim etiam alio remedio consultum fuit incommodis Ecclesiarum, quæ exinde emergere possent. Finge duos invicem de patronatu contendere, & utrumque lite pendente, necdum elapso legitimo tempore, duos Clericos præsentare: moritur unus ex præsentatis, salubriter cautum est, superstitem in lite necessario instituendum ab Episcopo fore, quin amplius locus detur novæ præsentationi gratia patroni collitigantis. Idipsum recipitur, ubi etiam plures collitigantes sint, dummodo cæteri defuncti sint, & unus tantum supersit. Id jam statuerat Bonifacius VIII. in cap. 1. & 2. ut lite pendente in 6., deinde clarius traditum est in regula 29. Cancellariæ, quæ dicitur *de subrogandis collitigantibus*. Quod adeo verum est, ut patronus collitigans, cœpta lite, ne admittatur quidem ad præsentandos plures, ne facta plurium præsentatione, cum lites acriores fiant, tum etiam reddantur diuturniores. Ut vero subrogationi litigantium locus fiat, & cæteri impetratores excludantur, oportet, ut subrogatio petatur a superstite intra mensem, quemadmodum aperte definitur in laudata regula Cancellariæ; item oportet, ut qui superstes esse proponitur, sese non intruserit in beneficium, aut nihil fraudis admiserit in lite ineunda, quemadmodum contingeret, si quis sciens quem-

 T

quam senem, aut in extremo laborantem præsentati, litem statim moveret sine causa, & temere omnino, ut moriente adversario jus sibi bonum ad beneficii possessionem capessendam adsereret.

Altera species proposita erat, quoties plures sint compatroni non invicem de jure patronatus contendentes, sed dividentes inter juris patronatus exercitorem, alternis vicibus præsentaturi, juxta Clementinam 2. hoc tit. Viderentur ex hac tributione sublata controversiæ omnes; verum nihilominus quædam adhuc venire in disputationem possunt. Quid enim in primis, si is, ad quem præsentatio spectat, & qui turnarius dicitur, negligat intra tempus legitimum præsentare? Habetur quidem iste, ac si vices suas implevisset, atque eveniente deinde altera beneficii vacatione, alius esset turnarius pro modo successionis admittendus; imputet enim sibi, qui cum præsentare posset, noluit præsentare. Verum dicendumne erit alterum compatronum, qui turnarius non est, post quadrimestre tempus ad præsentandum admitti, an potius collationem devolvi ad Episcopum libere collaturum? Quid deinde, si turnarius, ne præsentet, fato impediatur? Quid, si præsentet, sed sine effectu? Sunt hæc singula explicanda, præhabita tamen generali observatione, qua jus turnariorum explicetur. Oritur istud jus ex libera conventionione a patronis facta; agnoscentes enim compatroni, facile se in unum minime consensuros, si simul & semel præsentarent, timent sibi invicem præsentandi facultatem, quam dum turnarius exercet, non tam videatur suo, quam etiam compatronorum nomine præsentare. Ita postulat natura patronatus, quæ individua est: ita voluntas compatronorum, qui quoad fieri possit, jus præsentandi retinere contendunt, quod aliter fieri nequit, nisi vices suas delegando compatrono. Et quidem hæc delegatio ab initio est voluntaria, propterea quod ad eam temporum partitionem ex mutuo consensu deveniunt; ubi

vero semel partitio facta est, necessaria redditur, cum compatrono amplius non liceat a facta partitione recedere, & delegationem semel factam gratia compatroni revocare. His generaliter positis, accedamus ad discernendas species, quibus turnarii jura sua non impleant. In primis obesse potest turnario casus fortuitus; uti contingeret, quoties turnarius quemquam præsentavisset, qui vel repentina morte correptus institui ab Ordinario non potuerit, vel præsentationi necdum secuta institutione renuntiaverit. Arbitror hac in specie, turnarium rursus valere ad novam præsentationem devenire, quasi nulla facta præsentatio fuerit, cum idem sit non præsentare, & præsentare sine effectu, adeo ut novum tempus ad præsentandum concedi eidem debeat, quemadmodum in simili specie definitum legimus in cap. 26. de elect. in 6. Secundo obesse turnario potest impedimentum objectum vel a collatore, vel a compatrono, vel ab extraneo; quibus in speciebus non erit turnarius censendus absolvisse jus suum, ac propterea ad primam præsentationem, quæ effectum sortiri possit, erit omnino admittendus, cum nemo sine facto, aut negligentia sua abs jure sibi competente excidere debeat. Tertio evenire potest, ut ex facto turnarii ejusdem nulla fiat præsentatio, aut fiat quidem, sed inutilis, veluti cum variis quæsitis effugiis dolose tergiversaretur, tum vero ipse turnarius sibi quidem oberit, ut turnum suum absolvisse credatur, non tamen oberit compatronis, quibus facultas dabitur præsentandi communi suffragio, si plures fuerint, aut si unus tantum sit, facultas dabitur eidem libere præsentandi, ac si pro ea vice præsentatio turno non subjaceat; quamquam ob utilitatem Ecclesiæ in hac specie videatur concedenda facultas Episcopo, ut cogere compatronos non turnarios possit ad præsentandum intra brevissima tempus, & minus quadrimestri, ne diutius beneficium vacet. Cum enim nova hæc præsentandi

facultas extra ordinem, & ex quadam indulgentia concedatur compatronis, ita prudenter temperanda est, ne fraudem utilitati Ecclesiæ faciat. Neque dicas, elapso quadrimestri tempore ex jure scripto liberam fieri Episcopalem collationem; etenim repono, id verum esse, vel ubi patroni, cum præsentare possint, non præsentent, vel ubi patroni de jure patronatus inter se contendant; ad has enim species coercetur Concilii Lateranensis constitutio in dicto cap. 3. hoc tit., at de ea specie patronorum, qui per alternas vices partiti sunt præsentationem bono pacis, etiam in utilitatem Ecclesiæ vergentis, nihil dicitur apud Patres Lateranenses; ac propterea ubi scripto jure destituimur, prudentiæ, æquitatisque regulas sequi necesse est, ut hinc quidem prospiciatur utilitati Ecclesiæ, illinc consulatur tuendo legitimo juripatronatus semel quæsito, a quo si ex facto & negligentia turnarii dejicerentur cæteri compatroni, futurum vereri iidem possent, ne Ecclesia possessionem libertatis habere inciperet, a qua nova eveniente vacatione difficilius dejiceretur; quando nemo ignorat, vim possessionis in collationibus beneficiorum maximam esse, quod beneficia non adeo frequenter vacent. Neque iterum dicas, imputandam esse negligentiam turnarii etiam cæteris compatronis, propterea quod turnarius habeatur veluti communis a compatronis electus procurator, & negligentia procuratoris nocere soleat principali. Siquidem repono, id verum esse, quoties de procuratore agatur, quem quis & libere constituat, & libere remove possit, non vero quoties aut quis dum procuratorem eligeret, alium eligere non posset, aut semel electum revocare non valeret, quemadmodum contingit in proposito, cum compatronus dividendo præsentationis tempora, ei mandatum dederit, non quem ipse elegisset, sed quem eligere ex necessitate tenebatur, & cui electo perpetuo ex necessitate obstringitur.

Tertia adhuc superest expendenda proposita species, in qua nimirum non inter plures de patronatu contenditur, nec compatroni tribuerunt præsentationes per alternas vices; sed compatroni simul, & semel ad præsentationem concurrunt. Nonnihil interest in proposito, an præsentatio pluribus competat veluti Collegio, quemadmodum contingit in patronatu familiari collegiali, an præsentatio competat pluribus singillatim, ita ut singuli ad suffragium ferendum, si ve ad præsentationem admittantur. Si præsentatio pluribus veluti Collegio competat, unica esse præsentatio videtur, quæ omnium nomine fiat. Quamobrem in hac præsentatione servari debent illæ omnes regulæ, quæ ordinariæ sunt in electionibus celebrandis. Hinc convocari omnes debebunt, quin admitti possit præsentatio ab aliquibus separatim facta; & ille nominatus præsentationis causa censebitur, qui a majore suffragantium parte eligatur. Quod si inter eligentes contentio sit, libera erit Episcopo collatio, quasi nulla facta fuerit præsentatio, dicto cap. 3. hoc tit. Quo autem casu singuli uti singuli præsentandi jure gaudent, is inter plures præsentatos præferretur, qui majoris partis suffragia obtinuerit, atque ubi unicuique singularia, seu paria suffragia sint, ego non dubito, quin Episcopus libere possit uni potius ex præsentatis, quam alteri gratificari, argumento legis 3. §. 4. ff. ad Senat. Cons. Silanian., quod & probavit Faber in codice libr. 6. tit. 1. def. 11. laudans etiam in hanc rem definitiones Rotæ Romanæ; immo etiam & probare visus fuit Lucius III. in cap. 24. hoc tit., non quidem in hac ipsa, sed in non absimili specie. Immo hæc ipsa gratificandi facultas expresse videtur concessa in ipso Lateranensi decreto, dicto cap. 3. hoc tit., dummodo tamen Episcopi noverint, eum præeligendum esse, qui inter præsentatos a pluribus dignior sit, quemadmodum postulant generales leges in beneficiorum collationibus observandæ. Unum

ad hanc rem adjicio de jure patronatus, quod mixtum sit, id est, partim ecclesiasticum, partim laicale. Nimirum, quoties inter ecclesiasticum, & laicum patronum conventum fuerit, ut per alternas vices præsentatio fiat, pro ea vice, qua ecclesiasticus præsentat, jus patronatus habebitur, ac si omnino ecclesiasticum foret; quemadmodum pro ea vice, qua præsentat laicus, habebitur, ac si omnino esset laicale jus patronatus. Quod si ambo una ad præsentandum concurrant, communicantur jura, ita ut utriusque patrono & semestre tempus concedatur, & jus variandi.

Barbara quidem sunt & præsentandi, & præsentationis vocabula; parcendum tamen est iis, qui eadem sequioribus sæculis invexerunt ex eo, quod nova jura & vetustati incognita exercenda fuerint, novis propterea nominibus designanda. Verba eligendi, vel electionis non satis apta videbantur, cum jam usurparentur ad significandum actum alicujus Collegii ecclesiastici, vel religiosi; insuper actus patronorum ad designandum Ecclesiæ, vel beneficii administrum non unus aliquando fuit, sed duplex; hinc passim audita sunt nominationum, & præsentationum nomina, quorum etiam significatio diversa est. Siquidem simplex nominatio dicitur designatio personæ beneficium adepturæ facta per literas, quibus constet de voluntate patroni; ac præsentatio dicitur exhibitio personæ instituendæ in beneficio facta a patrono coram eo, qui instituendi jus habet causa obtinendæ ejusdem institutionis. Ex hoc intelligitur, ad nominationem duas tantum personas concurrere, nimirum nominantem, qui suam explicet voluntatem certam personam designando, & nominatum, qui munus in se deferendum acceptet; immo etiam nominatio dicitur, cum tantum patronus suam voluntatem declaraverit, quamquam eadem in suspenso esse dicatur, quousque superveniat nominatus, qui designationi de se factæ consentiat; at ad

præsentationem tres necessario concurrere necesse est, videlicet præsentantem, præsentatum, & Prælatum, apud quem fit præsentatio. Insuper ex eo intelligitur, jus illud patronatus, quod passivum appellant, nihil aliud esse, quam nominationem a fundatore factam, quidem adhuc in pendentem existentem, quousque nominatus interveniat, & nominationi consentiat. Ex eo denique sequitur, ut, licet præsentatio ex parte patroni sit actus undique absolutus, cum nihil amplius ex parte patroni agendum supersit, nominatio tamen actus adhuc imperfectus dicatur, cum patronus adhuc debeat apud eum, cujus est institutio, præsentem sistere nominatum; proptereaque si intra legitimum tempus nominatio quidem fiat, non præsentatio, patronus jure suo cadat, & devolutioni locus detur; similiter irrita fiat nominatio patroni, si ante secutam præsentationem decesserit, nisi illa ab hærede, aut in patronatu successore rata habeatur, ac confirmetur, aut nisi agatur de fundatore ipso, cujus designationem factam sequi, religiosum semper fuit. Multa sunt & nominationi, & præsentationi communia; quædam autem sunt alterutri singularia. Commune in primis est, quod modo ajebam, ut intra legitimum tempus fiant; secundo, ut patronus sive per se, sive per procuratorem utrumque facere possit, dummodo procurator, quoniam de re gravi agitur, instructus sit speciali mandato. Qua in re necessarium non est, ut constituatur procurator, cum beneficium vacaverit, sed & poterit constitui, antequam illud vacet, quamquam vetitum sit procuratori æque, ac patrono, ne deveniant ad actum præsentationis, vel nominationis ante beneficii vacationem; cum longe distet disputare de viribus mandati a disputando de potestate mandati exequendi, ac propterea valere interea possit mandatum, licet exercitio mandati in tempus legitimum differatur; eadem omnino ratione, qua ordinarius beneficii collator potest, etiam

nullo beneficio vacante, alicui concedere conferendi potestatem, ceu Vicario, quamquam neque Ordinarius ipse, neque Vicarius conferre valeat necdum vacantia beneficia. Ex his tertia regula fuit & præsentationi, & nominationi communis, juxta quam patronus seu a nominando, seu a præsentando absteat, antequam beneficium vacet, argumento cap. ult. de concess. præb., & cap. 2. & 3. eod. tit. in 6.. Exceptio est in fundatore, qui in limine foundationis nominare potest varios instituendorum sibi invicem succedentium gradus; si quidem fundatoris gratia multa recepta sunt contra regulas juris generales; quæ fundatoris nominatio tum primum compleri videtur, ubi non tam beneficium vacat, quam designatus nominationem accipit; immo & tum in præsentationem evadit, cum nominatus a fundatore sese præsentem sistit apud eum, qui instituendi jus habet, postulans, ut in beneficio instituatur. Quarto illud commune est, ut a patrono non Clericus tantum, sed & laicus & nominari, & præsentari valeat, dummodo iste tempore institutionis intra legitimum tempus suscipiendæ sit idoneus, juxta ea, quæ superius tradita sunt; etenim a tempore collationis beneficii, quæ per institutionem fit, qualitatem beneficiarii metimur, ob veteris, quod adhuc superest, vestigium disciplinæ, juxta quam collatio beneficii ab ordinatione non sejungebatur. Quinto nemo poterit aut præsentare, aut nominare se ipsum beneficii obtinendi causa, ne in crimen ambitus patronus incidere videatur, cap. 26. de jurepatron., juncto cap. ult. de institutionibus, nisi ageretur de pluribus compatronis, quorum unus a cæteris, aut majore cæterorum parte designaretur, & ipse designationi de se factæ consentiret, argumento capituli 33. de elect., aut nisi ageretur de patrono, qui procuratorem constitueret ad nominandum, ac præsentandum, a quo deinde patronus ipse sine fraude nominaretur, & coram Episcopo gratio-

se instituendus præsentaretur; cui simile illud esse videtur, cum patronus liberam relinquit Episcopo pro ea vice collationem beneficii, & deinde ab Episcopo beneficio sponte donatur, dummodo in utroque casu fraus, & collusio absit in detrimentum ecclesiasticæ utilitatis, quæ ut plurimum non satis attenditur a nonnullis, qui sacra officia, ac si in proprium commodum instituta fuissent, a primigenia eorumdem indole detorquere non dubitarunt; aut nisi ageretur de laica cappellania, quæ non tanquam beneficium habetur, sed potius tanquam pium legatum, facile in hac parte cæteris hæreditariis juribus comparandum, aut denique nisi ageretur de eo patrono beneficii, qui præter activum, uti vocant, patronatum, etiam passivum haberet; hac enim in specie non se ipsum nominaret, ac præsentaret nomine suo, sed jam nominatus a fundatore intelligitur, ac præsentare se procuratorio nomine fundatoris. Singularia nunc recenseamus, quæ modo tantum in præsentatione, modo tantum in nominatione observantur. Primum est, ut patronus ipse præsentaturus voluntatem suam vel præsens coram Episcopo explicet, vel per literas, vel per procuratorem significet, cap. 6. de his, quæ fiunt a Præl., eodem modo, quo olim etiam per literas suffragia electionum Episcopaliū ferebantur, can. 1. dist. 64., quamquam recentioribus sæculis inventa in electionibus Episcopaliū severiore scrutiniū forma id recipi amplius non debuerit, cap. 46. §. ult. de elect. in 6.. Adhuc tamen semper fuit, & esse perseverat inter electionem, quæ fit a Capitulis, & inter præsentationem, quæ fit a patronis, discrimen, ut in præsentatione sisti debeat præsens, qui est ex patroni voluntate instituendus, non item in electione necessario sisti ab eligentibus debeat electus apud Superiorem; sufficit enim electionem ita fieri, ut perveniat ad notitiam ejus, ad quem electionis confirmatio pertinet. Hic sane actus

nihil commune habet cum simplici nominatione, utpote quæ tantum inter nominantem, et nominatum absolvitur. Nihil vero interest, an patronus præsentandi causa constituat procuratorem ipsum præsentatum, an extraneum, quoniam præsentatus ipse duplicem potest sustinere personam, præsentati suo, & præsentantis alieno nomine. Hinc fit, ut passim admitti soleat tutor, ut nomine populi patroni præsentent, argumento cap. 32. de elect. in 6.. Secundo illud singulare est in præsentatione, ut Clericus se coram Episcopo præsentem sistat, nec satis ipsi sit per procuratorem comparere, videlicet: ut fraudibus, quæ admitti a patrono possent, obviam eatur, nisi forte nominatus alias sit Episcopo notus. Tertio non quidem ad simpliciter nominandum, sed ad præsentandum concessa sunt patroni certa tempora, quibus si non præsentent, prodesse nominatio sola non potest, ne fiat locus devolutioni. Equidem non repugnat, Episcopum posse patrono laico quadrimestre, ecclesiastico semestre tempus prorogare ex justa causa, dummodo tamen ultra aliud semestre tempus non extendat, cum sex tantum menses jure concedantur collatori, intra quos beneficium ex devolutione conferat, argumento cap. 57. de appellation., & legis 2. ff. de re judicata. Verum oportebit, ut intra tempus illud Episcopi gratia concessum non simplex nominatio, sed præsentatio fiat. Denique singulare est in præsentatione, quod in nominatione non viget, ut semel facta præsentatio, subsequuta præsertim institutione, non revocetur, etiam si post secutam institutionem liberum beneficium fuisse probetur, aut extraneus quilibet juspatronatus evincat, cap. 19. de jurepatron. cap. 24. de elect., cap. 3. de caus. possess. & propriet., dummodo tamen in fraudem legitimorum patronorum facta non fuerit Episcopi institutio. In fraudem autem facta censeretur, quoties Episcopus instituisset, nullis præcedentibus citationi-

bus patronorum, aut post factas quidem citationes, sed institutione secuta ante tempus, vel abs jure, vel in ipsa citatione præstitum, argumento Clementinæ 1. de judicis, & legis 6. cod. de remissione pignorum.

Hucusque tantum actum est de jure nominandi, ac præsentandi, quod patroni concessum fuit. Aliud jus consistit in petendis, percipiendisque alimentis a Clerico in patronali Ecclesia, vel beneficio instituto, cum patronus ad inopiam redactus fuerit, can. 30. caus. 16. quæst. 7., cap. 25. de jurepatron.. Porro eximia fundatorum in Ecclesiam, & viros ecclesiasticos pietas, atque religio provocare debuit Ecclesiam ipsam, & Ecclesiarum administratos ad mutua charitatis officia rependenda. Si enim ex consensione gentium universarum ita suadente natura donatarius donatori quodam arctissimo officii vinculo obstringitur, ut gratus animus idemtidem, & prout res incidit, exhibeatur; dicam amplius, si Ecclesia instar piissimæ matris indigentibus omnibus occurrere benignissime consuevit, unde bona Ecclesiarum apud Sanctos Patres patrimonia pauperum appellantur; quid non conabitur illa erga patronos, ad quos adjuvandos non est pietate tantum, sed ex debita æquali beneficiorum repensatione concitatur? Id adeo sacris canonibus comprobatum est, ut patronorum juribus accenseatur, possintque patroni sacros administratos in judicio convenire, ut sibi, cum indiguerint, beneficiorum fructuum portione occurratur. Si hujus juris originem quæras, dixerim antiquissimam esse, & longe vetustiorum jure præsentandi. Etenim quo tempore apud Hispanos necdum receptum erat jus præsentandi, jam tradebatur, fundatoribus indigentibus esse præstanda alimenta, can. 30. caus. 16. quæst. 7.. Immo nec fundatoribus tantum id tributum est; quamquam enim in dicto can. 30. vel de fundatoribus, vel de fundatorum filiis mentio fiat, quia forte apud Hispanos

nos nondum certam formam acceperat successio patronalis, postquam tamen ex Novellis Justinianeis juspatronatus inter jura hæreditaria recenseri cœpit, quemadmodum superius demonstratum est, obtinuit, ut jus petendorum alimentorum etiam hæredibus competere, seu iis omnibus, qui in patronatu fundatori succederent. Id hodie sine dubitatione receptum est, præsertim postquam definitum perspicue fuit in cap. 25. de jurepatron., ubi cum dicatur, patrono succurrendum esse *modeste*, duo erunt necessario observanda, nimirum & dos Ecclesiæ, vel beneficii, & patroni conditio, quæ omnia ita prudens Episcopus moderari debet, ut hinc honori Ecclesiæ, illinc patronorum dignitati nihil detractum esse videatur; eodem fere modo, quo beneficiarii in diœcesi consistentes, quibus administranda relicta fuerunt peculia olim in Episcoporum potestate constituta, tenentur idem Episcopis certa subsidia suppeditare *secundum mediocritatem uniuscujusque loci*, ut legimus in can. 10. caus. 10. quæst. 3.. Hæc adeo vera sunt, ut alimenta etiam debeantur, cum in limine foundationis, auctoritate Episcopi accedente, reservata fuerit certa pensio gratia patroni, uti in specie capituli 23. hoc tit., & capituli 18. vers. *licet* de sent. & re jud., si modo ea pensione non satis occursum patroni inopiæ videatur. Nihil enim commune habet jus illud constitutæ pensionis ex pacto proficiscens, quod statim, ac probatum est, ordinarium existimatur, cum jure alimentorum petendorum, quod extraordinarium est, & ex debita humanitate originem ducit. An autem hoc jus adhuc patrono sit concedendum, cum ipse juspatronatus vel gratia Ecclesiæ, vel gratia extranei renuntiaverit, acerrime apud nostros disputatur; affirmantibus nonnullis ex eo, quod in donatione patronatus, utut generali, non censeatur comprehensum jus alimentorum, utpote personæ intime adhærens; aliis negantibus ex eo, quod translato

patronatu omnia translata censeantur jura, quæ patronatum sequuntur; aliis denique tradentibus, patronum cedentem posse percipere alimenta a cessionario, non vero ab Ecclesia, vel beneficio, ita ut a patrono donatario denegante alimenta patrono donanti, tamquam ab ingrato, revocari possit juspatronatus, ad donantem reversurum. Postrema hæc opinio nullo modo probanda est, cum in cessione patronatus facta extraneo non id agatur, ut donatarius ad alimenta inopiacedenti concedenda teneatur, ne potius factam patronatus venditionem, aut venditioni similem simoniacam conventionem dicamus, quam gratuitam donationem; neque donatarius iste, si alimenta donanti non suppeditet, vocari ingratus poterit, eo minus subiacere periculo revocandæ donationis, cum causa non sit ejus generis, ex quo revocari semel perfecta donatio queat, juxta generalem Justiniani Imperatoris constitutionem in l. ult. cod. de revocand. donation.. Duas alias priores opiniones sic componendas esse arbitror: nimirum vel donatus est patronatus Ecclesiæ, ut ipsa remaneat libera; tum vero adhuc alimenta debebuntur patrono; si enim Ecclesia ex eo, quod bona a fundatore recepit, alimenta debet patronis, potiore jure debet, ubi post recepta bona recepit etiam omnigenam libertatem. Quod si, cum necdum jus præsentandi patronis concederetur, tum jus alimentorum competeat patronis, uti facile deducitur ex dicto can. 30. caus. 16. quæst. 7., cur non idem dicendum sit, ubi patronus jus præsentandi sibi competens gratia Ecclesiæ abdicaverit? Vel in extraneum translatus est patronatus; atque in hac specie videtur patronus omnia jura patronatui adnexa a se penitus abdicavisse, ne patronatus suapte natura individuis divisionem patiatur inter plures, quorum uni jus præsentandi competat, alteri jus alimentorum, aut ne Ecclesia teneatur pluribus alimenta concedere, cedenti scilicet, & cessionario.

Quod autem nonnulli dicunt, qui contra sentiunt, alimentorum jus cedi non posse, argumento legis 8. ff. de transaction., plerumque verum non est, & vix locum habet in specie singulari ejusdem legis 8.. Agebatur ibidem de alimentis, vel testamento, vel codicillo relictis a defuncto, cujus mens erat, ut dum legatarius viveret, numquam mendicitatis probro subjaceret, in quo casu non nisi contra testatoris voluntatem transactio de alimentis fuisset inita. Ut vero patronus petere alimenta possit, hæc necessario concurrere oportebit. In primis probandum erit, ex iis, quæ ad beneficii, vel Ecclesiæ cultum, aut ad beneficiarii congruam sustentationem necessaria sunt, aliquid superesse tribuendum indigenti patrono; etenim conveniens cultus erectæ Ecclesiæ, & beneficii, necnon necessaria sacri administri alimenta juribus patroni præferuntur, nisi forte beneficiarius aliunde, quæ sibi necessaria sunt, nanciscatur, argumento can. 20. caus. 12. quæst. 1.. Deinde patronus inopiam suam coram Episcopo probare debet, & quidem ejusmodi, cui ipse patronus aut culpa, aut facto suo nullam dederit causam, cuique aliunde consuli nequeat, argumento l. 5. §. 18. & 19. ff. de agnosc. & alend. lib.. Quid enim, si patronus donatione omnium bonorum facta in extraneum ad summam sese redegerit inopiam, ut de facultatibus Ecclesiæ viveret? Quid, si in Monasterio voluntaria professione paupertatis voto sese obstringeret? Non sunt isti casus Ecclesiæ detrimentum allaturi. Perspicuæ esse videntur hæc regulæ, ubi patronatus ad singulares personas spectet. Quod si spectet ad universitatem, sane non erit onus beneficiarii, singulis, aut aliquibus de universitate indigentibus alimenta præbere, quasi patronis, cum non singuli, sed universitas ipsa habeat juspatronatus: non dubito tamen, quin loco alimentorum, quorum incapax est universitas, teneatur beneficiarius universitati ipsi, si forte gravissimis oneribus prematur, cer-

tas præstationes ab Episcopo definiendas suppeditare.

Cum quis ita donat, ut in re donata certa adhuc sibi jura reservet, vel ut quamdam adhuc in illam exercent potestatem, non videtur omnino illam quasi liberam penes donatarium deseruisse. Donat uxor dotem marito, adeo ut maritus fundi dotalis dominus existimetur; adhuc tamen illa sollicita esse potest, ne quid pereat, ne quid fraudis in re ipsa, aut in rei administratione admittatur. Donat directus dominus feudum, aut emphyteusim; sed uterque sollicitus est de officiis, aut obsequiis, quæ vel feudi, vel emphyteuseos natura atque indoles postulat. Idipsum proportionem quadam, & æquabilitate servata obtinet in eo, qui bona in erectam Ecclesiam, vel beneficium contulit, reservato sibi, & successoribus patronatu. Abdicavit iste rerum collatarum dominium, abdicavit etiam administrationem; eo ipso tamen, quo juspatronatus retinuit, in hoc constitutam quamdam vigilem defensionem voluit. Hoc est tertium jus, quod patronatui cohæret. Sane quousque intra certos limites sese patroni contineant, sacri iidem canones non repugnant; sed si eo deveniant, ut amplius, quam par est, illi vindicent sibi, tum sacrorum canonum censuræ subiacebunt. Itaque curandum est, ut duo præ oculis habeantur, primum ne patroni, secundo ne Ecclesiæ juribus fraus ulla fiat. Quæ in re tria possumus veluti fundamenta præjacere. Primum est, licere fundatoribus in limine foundationis eas apponere condiciones, quibus & sibi, & suis in patronatu successoribus quædam jura etiam administrationis causa reserventur. Alterum est, quoties fundatores nihil in limine foundationis specialiter reservaverint, nihil juris competere patronis in beneficii, & Ecclesiæ administratione. Postremum est, competere quocumque in casu patronis sollicitudinem quamdam, qua curent, ut omnia rite, recteque per eos, ad quos pertinet, administrantur.

In primis verum generaliter est, quemcumque liberalem donatorem posse tempore donationis a se factæ adjicere conditiones sibi bonas, quibus certa jura, immo etiam pensiones, aut exactiones sibi reservet, quemadmodum passim docent Jureconsulti ad legem 4. cod. de donation.. Cur non eadem ratione fundatores beneficiorum poterunt sibi in limine foundationis reservare similia jura, vel singularis cujusdam administrationis, vel annuæ pensionis, vel etiam extraordinariæ alicujus certis in casibus percipiendæ præstationis? Id præsertim auctoritate Episcopi fieri videtur, ad quem spectat causa cognita fundatoris voluntatem, & conditiones a fundatore adpositas explorare, probare. Laudari in hanc rem posset canon 30. caus. 18. quæst. 2., ubi cum de certis obventionibus ageretur, fundatrix judicio suo modum eisdem tribuit minime improbandum, nisi cum viris eruditis observarem, parum firmum esse illud monumentum, tanquam non certo adscriptum aut Pelagio, aut Gelasio Pontifici Maximo. Potius in medium profero capitulum 18. §. *Licet autem* de sent. & re judic., ex quo constat, ab Ecclesia annum quidquam in decem solidis concedi consuevisse patronis. Item profero capitulum 16. de censib., ubi liquet, in limine foundationis concessum fundatori fuisse, ut Monasterium ad certam pensionem præstandam alteri Monasterio obstringeret. Denique profero capitulum 23. de jurepatron., ubi quamquam patronis injunctum sit, ne novas, & graves pensitationes ab Ecclesiis extorqueant, mandatum tamen est, ut antiquorum, & moderatorum reddituum ratio haberetur. Ipsum Tridentinum Concilium, dum coercuit patronorum quorundam excessus in administratione, vel participatione jurium beneficii, hanc adjecit clausulam, *nisi quatenus id eis ex institutione, ac fundatione competat*, sess. 24. de Reform. cap. 3.. Deinde, quoties nihil singulare in limine foundationis cautum fuerit, omnia sive Ecclesiarum, sive

beneficiorum jura, omnisque administratio est penes sacrum administrum sub jurisdictione Episcopi constitutum, can. 2. 3. & 4. caus. 10. quæst. 1., can. 29. caus. 16. quæst. 7.. Nullam igitur aut jurisdictionem in Clericum in beneficio institutum, aut administrationem bonorum Ecclesiæ patronus nanciscetur. Equidem fateor, sequioribus sæculis, patronos, aut vi jurispatronatus, cujus causa veluti dominos se esse censebant, aut vi advocatiæ susceptæ, vindicasse sibi aut jurisdictionem quamdam in Clericos institutos, ut eos vel instituerent, vel etiam vulneribus aliquando, vel, quod dictu pene incredibile est, cæde afficerent; aut administrationem quamdam bonorum Ecclesiæ, quorum etiam portionem sibi retinebant, uti liquet ex cap. 4. 13. & 23. de jurepatron., cap. 12. de poenis, cap. 13. de elect. in 6., adeo ut quandoque Clericos a se nominatos variis cautionibus ad sibi obtemperandum obstringerent, etiam jurejurando firmatis, cap. 15. de censib., dicto cap. 12. de poenis, quæ sane vetitæ fuerunt ex decretis modo commemoratis. Notatione dignum est inter cætera dictum cap. 23. de jurepatron., quod jungendum est cum cap. 9. de hæretic., quemadmodum auctor collectionis 1. decretalium adnotavit in cap. 29. de jurepatron.. Ex hac Lucii III. decretali in duo fragmenta divisa colligitur, primum laicos plures sibi spiritualium, seu hierarchicorum jurium exercitationem vindicavisse, unde hæreses detestabiles prodierunt; deinde laicos plures sub specie patronatus, aut advocatiæ extorsisse ab Ecclesiis varias pensitationes, quæ omnia damnata a Lucio III. fuerunt. In dicto cap. 23. nominantur *fodrum*, *albergaria*, & *Regium*. Nomine *fodri* veniebat commeatus, sive pabula jumentorum, quoties patroni, vel advocati ad Ecclesias accedebant, atque hic commeatus aliquando in certa taxata pecunia luebatur. Nomine *albergariæ* veniebat hospitium concedendum patrono, vel advocato in itinere consistenti; quod jus ab

aliis vocabatur *paramenta*, sive *parata*, uti in Capitularibus Regum Francorum, quasi hospitium præparatum; in decretalibus cum de Episcopis, aut Prælatiis visitantibus agitur, vocatur *procuratio*, apud Romanos autem veteres appellabatur *metata*, l. ult. cod. de metatis. Nomine *Regii* veniebat quædam, uti loquuntur, capitatio, sive tributum per singula capita luendum. Postquam hæc omnia jam damnata in decretalibus fuissent, Tridentinum Concilium supremam manum admovisse videtur abusibus eliminandis. Siquidem cum in cap. 11. sess. 22. de Reform. vetuisset patronis, ne quidquam in suos usus converterent de bonis Ecclesiæ, deinde in cap. 3. in fine sess. 24. de Reform. ita decrevit: *Patroni in iis, quæ ad Sacramentorum administrationem spectant, nullatenus se præsumant ingerere; neque visitationi ornamentorum Ecclesiæ, aut bonorum stabilium, seu fabricarum proventibus immisceant, nisi quatenus id eis ex institutione, ac fundatione competat; sed Episcopi ipsi hæc faciant, & fabricarum redditus in usus Ecclesiæ necessarios, & utiles, prout sibi expedire magis visum fuerit, expendi curent.* At enim dicendum ne erit post hæc, actum esse de omni patronorum sollicitudine? Canones hucusque laudati nonnullos patronorum graves abusus emendare quidem voluerunt, non vero legitima, & canonibus probata jura abolere. Siquidem vix tutores, & defensores Ecclesiarum patroni dici possent, vix etiam rebus suis consulere valerent, si quædam adhuc sollicitudo eisdem non concederetur; ac si forte propter incuriam Clericorum res beneficiaræ interirent, patroni reficere Ecclesias, & restituere bona tenerentur, quorum ipsi pridem ignoravissent, immo & prorsus ignorare debuissent rationes. Adhuc hodie Interpretes nostri distinxerunt triplicem Ecclesiæ, aut beneficii curam, quarum primam *auctorizabilem* dixerunt, quæ jurisdictionem habet adnexam, alteram *ministerialem*, quæ actus explicat spirituales, aut spiritualibus adnexos, postremam *providentia-*

lem, sive *sollicitudinis*; & quamquam priora duo curæ genera patrono denegata agnoverint, præsertim ex Tridentino decreto, nisi in specie expressæ reservationis in limine foundationis factæ, non tamen postremum curæ genus denegatum fuisse tradiderunt. Hanc ipsam providentialem, sive sollicitudinis curam jam suffragio suo comprobaverant vetustissimi Toletani Patres in can. 31. caus. 16. quæst. 7.. Consistit autem potissimum in eo, ut detur patrono facultas inquirendi, non tamen sub quadam jurisdictionis, aut officii specie, sed privatim, an beneficiarii oneribus beneficii satisfaciant, an bona beneficii recte administrent, & similia; & cum quidquam in ea re peccatum inveniant, tum id deferant ad superiorem, a quo congruum, opportunumque remedium petant, expectent. His proximum est, quod etiam hodie tradi solet receptum: nimirum si ad unionem, vel divisionem beneficii patronalis Episcopus deveniendum putet juxta Concilium Tridentinum sess. 24. de Reform. cap. 15., aut si in collatione beneficii pensio gratia alterius reservetur, aut beneficium cum alio beneficio permutetur, vel gratia alterius resignetur, aut in eo Vicarius perpetuus constituatur, aut res beneficii ex necessaria, vel utili causa alienetur, necessarius erit consensus patroni, cum in his omnibus casibus interesse patroni possit, ne quidquam innovetur. Ubi vero nullum patrono detrimentum ingeritur, non erit necessarius illius consensus; quamobrem poterit Episcopus novam Cappellam in Ecclesia patronata libere erigere, confraternitatem inducere, scamna extraneis, non tamen honorifica, concedere, & jubere sepulcra excavari.

Ad jura honorifica, quæ fundatoribus conceduntur, pertinent quoque inscriptiones nominum, quibus deinde stemmata gentilitia successerunt. Jam receptum fuerat apud gentes, ut qui certa donaria in templis publicis Numini dicata pendebant, in illis sua nomina

inscribi curarent, uti liquet ex l. 38. §. ult. ff. de auro, & arg. leg.. Præterea quicumque opus quoddam publicum extruxisset, in eo suum nomen inscribebat, quod ne quis eraderet, cavebatur l. 2. §. ult. ff. de oper. publ.. Clarius Callistratus hanc rem expendit in l. 7. §. 1. ff. eod., ubi speciem a specie distinxit. Tradidit in primis, licere erigentibus opera publica nomen suum inscribere; addidit inde, opus publicum ab uno factum, deinceps ab alio magnifice ornatum, notari posse etiam inscriptione nominis illius, qui ornavit, dummodo nomen illius, qui fecit, non deleteretur; denique conclusit, ubi opera quædam facta fuerint pecunia publica, & aliquis certam summam de sua adjecerit, licere adjicienti ita titulo inscriptionis uti, ut quantam summam contulerit in illud opus, scribat. Generaliter autem tradidit Macer in l. 3. §. 2. ff. eod., nemini licere, in operibus publicis nomen inscribere, nisi agatur de nomine Principis, vel ejus, cujus pecunia opus factum sit. Hæc sane regulæ plurimum valere possunt ad explicanda ejus generis jura, quæ fundatoribus competunt, immo & ad nodum præstituendum probationibus jurispatronatus, quæ ex inscriptione nominis repetuntur. Cum enim ex hac veterum consuetudine receptum fuerit, ut in Ecclesiis nomina privatorum inscriberentur, alias autem nemo, nisi auctor operis, nomen suum inscribere posset, & si tantum certam summam erogavisset, eam tantum summam consignare adjecto nomine valeret, facile liquet, fundatores nomen suum templis a se erectis inscribere potuisse, & ex ea inscriptione posse probari foundationem factam ab eo, qui nomen suum inscripsit, dummodo inscriptio simplex esset, nec coercita ad designandam singularem pecuniæ quantitatem in erectionem Ecclesiæ collatam. Istæ Ecclesiarum inscriptiones primis Ecclesiæ sæculis *tituli* dicebantur, eamque ob rem a fundatoribus ipsis nomina accipiebant templa; sic di-

cebatur titulus Damasi, titulus Eudoxiæ, titulus Lucinæ, templum illud, quod a Damaso, ab Eudoxia, a Lucina ædificatum fuisset. Erat hæc tituli inscriptio veluti symbolum, modo domini, modo patrocini, vel tutelæ; atque hac significatione titulus fundatoris adjiciebatur in templis, ad indicandum, ædificium illud ante dedicationem in domino fuisse illius, cujus nomen inscribebatur, item post dedicationem adhuc in ejusdem patrocini, & clientela existere, quod patrocini, & clientelam juspatronatus appellaverunt recentiores. Hæc disciplina clarius adhuc exhibetur ex moribus veterum, qui etiam quibuscumque prædiis nomina inscribebant. Nomen Imperatoris inscribebatur in fiscalibus prædiis, ne quisquam eadem invaderet, occuparet, immo statim ac prædia privatorum fisco addicerentur, ipsa Imperatori nominis inscriptio additionem factam significabat, l. 3. cod. de bonis vacantibus, l. 2. cod. de aquæductu. Exemplo Imperatorum potentes quidam etiam bonis suis nomina sua, seu titulos inscribebant, ut ea nominis adjectione quemquam ab invasione, vel occupatione tererent; immo & quidam id agebant ad injuriam legitimorum possessorum, quos ut a possessione dejicerent, prædiis suum titulum adjiciebant, aliquando etiam Imperatoris, uti colligitur ex leg. 1. & 2. cod. ut nemo privatus, ex leg. 1. & 2. codice ut nemini liceat sine Judicis, & ex leg. 1. cod. de iis, qui potentiorum nomine; atque utinam id in injuriam pauperum a Clericis nunquam factum fuisset, quod tamen cum quidam molirentur, vetuit Gregorius Magnus in can. 1. caus. 16. quæst. 6.. Dicta hæc sint, ut indicetur, inscriptionem nominis fuisse veluti quoddam patrocini, ac defensionis symbolum, quod sane fundatoribus, patronisque universis concedebatur. Nihil plane olim intererat, ac fundatores nomina sua, vel cognomina, vel prænomina inscriberent, quo tempore ea in usu erant apud veteres, quemadmodum

nec interesse etiam potuit, postquam cognomina familias distinguentia renovata sunt passim post sæculum decimum. Immo quum post idem decimum sæculum inuenta sunt stemmata familiaria, atque ista nominibus habita fuerunt nobiliora; vel nominibus eadem stemmata adjecta sunt, vel omissa inscriptione nominum subrogata fuere stemmata vel picta, vel insculpta. In conspectu novorum hujusmodi symbolorum recipi cœpit, ut si de ecclesiastico patronatu agatur, non liceat fundatori adjicere stemmata vel personalia, vel familiaria, ne forte hac occasione fraus fiat Ecclesiæ, neve adjectio illa stemmatum argumento esse possit patronatui vel in hæredes, vel in agnatos transituro. Tantum licet patrono pingere stemmata, si quæ sunt, dignitatis suæ, vel officii ecclesiastici. An vero stemmate adposito a patrono non ecclesiastico, argumentum sit juris patronatus gentilitii potius, quam hæreditarii, ubi nullæ aliæ sint conjecturæ, ego puto, hanc quæstionem potius esse facti, quam juris. Si de erectione ageretur non satis antiqua, ego non dubitarem, patronatum gentilitium esse, quasi ex adpositione gentilitii stemmatis fundator agnatos suos ad defensionem Ecclesiæ vocavisse præsumatur, ubi alia non sint qualitatis hæreditariæ indicia. At si ageretur de adjectione stemmatis antiquissima, & eo tempore facta, quo primum stemmatum usus inveni cœpit, censerem, jus patronatus juxta generales regulas hæreditarium potius esse, propterea quod initio stemmata personalia fuerint, & non nisi sensim ad filios, nepotesque commeaverint. Non est hic locus de stemmatum origine, & progressu fuse disserere; cum prostent in hanc rem eruditorum plurium observationes.

Aliud jus honorificum, & quidem antiquissimum illud est, quod fundatoribus concedebatur inter sacras Ecclesiæ functiones, ac celebritates; nimirum eisdem fundatoribus quædam prærogativa competebat in conventu fidelis populi

ad Ecclesiam confluentis, ita ut potior, digniorque ratio fundatoris haberetur; quod paulatim & successu temporum traductum est una cum cæteris juribus patronatus ad fundatoris successores. Jam quædam jura similia in ludis publicis apud Romanos Æthnicos agnoscebantur. Sic in l. 6. ff. de annuis legat. species est de eo, qui annuam pecuniam ad ludos civitati reliquerat, quibus præsidere hæredes voluit, & in l. 10. ff. de pollicitation. quædam Septicia certamen patriæ suæ pollicita fuerat, in quo agnotheta, & præses vir ejus futurus esset, & deinceps liberi ex ea nascituri. Itaque cum primum erecta fuere in Ecclesia templa, non dissimilis honor concessus fuit fundatori, ut ipse in conventu totius populi veluti primus haberetur, & quasi dignior in congressu. Hoc ego esse censeo illud jus, quod veteres appellaverunt *jus processionis*, ita dictum, quod fundator primus procederet, & veluti dux esset cæterorum fidelium ad locum sacrum convenientium. Hujus juris mentio fit in can. 26. & 27. caus. 16. quæst. 7., in quibus cum legatur, processionis aditum omnibus Christianis in commune deberi, clarius intelligitur, nomine processionis designatum fuisse publicum conventum. Atque id magis, magisque confirmatur ex can. 3. dist. 24. ubi mentio fit *de loco processionis celeberrimo ad mysteriorum consecrationem*, item ex can. 5. de cons. dist. 1., ubi mentio fit *de basilica ad cultum processionis adducta*; insuper ex can. 7. de consecr. dist. 1., ubi dicitur, non posse *publicam processionem impendi, & publicam frequentationem, & processionem cessare* debere, ubi Ecclesia, vel oratorium non fuerit Pontificia permissione dicatum. Mentio quoque ejusdem juris processionis fit in cap. 25. de jurepatron.. Hinc liquet, quam falsa sit quorundam interpretatio, qui processionem a præsentatione distinguere nesciverunt, scribentes, patronum, cum Clericum instituendum coram Episcopo sisset, tum una cum Clerico iustituendo ad Epis-

copum *procedere*; & cum agnoverint, jus processionis in dicto can. 26. & 27. dici cuicumque Christiano commune, tradiderunt, non id intelligi, quasi non sit jus singulare fundatorum; ac patronorum, sed quasi nemo eo jure experiri possit, nisi sit Christianus, seu quasi fundator, ac patronus excluderetur ab eo jure, quoties Judæorum, Paganorumve superstitiones sequeretur. Cætera honorifica jura, nimirum precum, thuris, aquæ, panis, & candelæ benedictæ, item sedis, ac sepulturæ, ego censeo abs jure processionis non posse seungi, sed potius in jure processionis tanquam species in suo genere contineri, vel esse quædam juris procesionis consecraria. Talis est in primis honor precum consistens in eo, quod inter publicas Ecclesiæ preces nomen patroni palam recitetur, ac Deo commendetur. Si enim pro toto fidelium conventu sacri ministri orare consueverunt, specialis inter orandum mentio decere videbatur nominis patroni, veluti ducis populi confluentis, Concilio Emeritensi can. 19.. Talis est honor thuris, patrono delatus, cum ipse singulari suffitu excolatur; si enim ecclesiastico ritu incendi consueverunt thura, ad honorem Clericorum, & fidelis populi, quasi in omnibus divini Spiritus habitaculum agnosceretur, præ cæteris sane laicis hunc singularem honorem postulabat fundatoris, vel patroni singularis prærogativa. Simili de causa singulari ritu erat in conventu populi aspergendus, lustrandusve patronus aqua benedicta juxta singulares Ecclesiarum, seu dioceseon consuetudines, ex quibus fit, ut modo Clericus patrono Ecclesiam ingredienti aspersorium, quo sacro ritu lustratur, exhibeat, modo Clericus populum universum aqua benedicta aspersurus, patronum singulari aspersione distinguat. Simili ratione receptum alicubi est jus candelæ, vel panis benedicti; si enim panis, vel candela benedicta convenienti populo statis diebus tribuenda fuit, decuit, ut patronatus aut specialem

candelam, aut specialem, & quidem præcipuam, panis illius portionem acciperet. Honor sedis non adeo antiquus est, sed habetur adhuc veluti juris processionis consecrarium. Cum enim vetustissima ætate nemini liceret in Ecclesia sedere, frustra honorem sedis concessum fuisse patrono diceremus. Tum primum id patrono concedi cœpit, ubi sedes singulari jure data est viris illustribus, & de Ecclesia optime meritis; inter quos cum fundator, & fundatoris successor recenseretur, & ipse jus illud obtinuit; neque enim honestum videbatur sedere quemquam in Ecclesia, nisi & sedere posset dux populi totius convenientis, qualis erat patronus. Successione temporum cum sine discrimine unicuique licuit, in Ecclesia sedere, jus patronorum in eo consistere cœpit, ut patroni digniorem locum sedendi causa eligerent inter laicos, & nobiliorem etiam præ cæteris sedem collocarent. Quando vero in Ecclesiis non nisi exemplo sedis viventibus concessæ, excavari cœperunt sepulcra, quasi sedis defunctorum, quemadmodum alibi suo in loco adnotavi; etiam patronis concessum fuit jus sepulturæ in digniore loco eligendæ, ubi patronus defunctus tumularetur. Id tamen ita intelligas velim tum demum, cum patronus sepulturam expresse sibi, suisque in patronatu successoribus designaverit; secus enim idem erit in Ecclesia Parochiali juxta generales juris ecclesiastici regulas sepeliendus. Observandum est in hac re, non singula honorifica, quæ hucusque recensui, jura patronis omnibus generaliter, & expressa lege fuisse concessa. Multa ex iis ideo competunt, quia in tabulis foundationum specialiter reservata fuerunt: multa invexit longa, & probata locorum consuetudo: & quando omnia, uti notabam, vel continentur in generali jure processionis sacris canonibus comprobato, vel ex hoc processionis jure tanquam consecraria educta sunt, semper inter erit observare, quid in primis foundationum tabulæ postulent,

quid postulet consuetudo; ac denique qualis honor ex interpretatione prudentis juxta mores locorum debeatur illi, qui veluti princeps congregantis populi in Ecclesia constituitur, ut ille honor tribuatur, qui pactioni initæ in limine fundationis, qui receptis moribus, qui patroni ejusdem singulari prærogativæ conveniat. Nonnulli aliquando Monasteriorum fundatores, aut patroni facultatem

sibi vindicaverunt ingrediendi Monasteria patronata, sive virorum, sive virginum. Hodie tamen obtinet, ut regulariter secluso singulari privilegio ea facultate destituantur, & generali clausuræ lege teneantur, quemadmodum deducitur ex constitutione Gregorii IX. *Quia refrigescente* 39. in Bullario Romano anni 1234. die 13. Januarii.

CAPUT VIII.

De modis, quibus juspatronatus amittitur.

QUamquam suapte natura juspatronatus perpetuum sit, sicuti sunt perpetuæ servitutes omnes, nihil tamen prohibet, quominus certæ esse possint causæ, ex quibus illud amittatur. Ex tribus summis capitibus eæ pendent, primum ex voluntate fundatoris, deinde ex factò patroni, denique ex natura rei, in qua patronatus consistit. Amittitur ex voluntate fundatoris, quoties fundator ab iis, qui in patronatu succedunt, peragendum quidquam voluerit, adjecta pœna caduci, & successor in patronatu fundatoris voluntatem minime impleverit. Quid enim proponi potest, cur fundatoris voluntas eo in casu patronatum advocantis non impleatur? Tantum dubitari potest, an exinde Ecclesia libertatem adquirat, an potius in ultteriores successores juspatronatus transferatur. Distinguendum puto inter hæreditarium, & non hæreditarium patronatum, qualis esset, aut familiaris, aut gentilitius, aut ecclesiasticus. Si hæreditarius sit, non dubito, quin Ecclesia libertatem nanciscatur; etenim cum hæredes ea tantum acquirere jura possint, quæ penes defunctum fuerunt tempore mortis, frustra dicerentur illud jus adquisivisse, quo defunctus destitui cœpit. Atque ex hac ipsa ratione si de jurepatronatus reali quæstio sit, etiam qui sint singulares in re successores, ex factò alienantis acquire-

re non possunt patronatum, a quo jam pridem cecidit alienans. Aliud dicendum est, ubi juspatronatus familiare sit, vel gentilitium; siquidem in eo succedunt posteriores vocati de familia, vel gente, dummodo & isti voluntati fundatoris satisfaciant, cum isti, nec quidquam admiserint, quod imputari eisdem valeat, nec causam habuerint ab eo, qui voluntati fundatoris non paruit, argumento, l. 69. §. 3., l. 77. §. 27. ff. de legat. 2., junctâ l. 3. ff. de interd. & re legat.. Atque id ipsum recipiendum puto in jurepatronatus ecclesiastico, in quo licet possessor officii, vel dignitatis, cui patronatus cohæret, interea careat jurepatronatus: cum tamen alius in officio, vel dignitate successerit, tum iste quasi novo jure præditus patronatum vindicabit. Neque dicas, similem esse patronum ecclesiasticum illi patrono, qui gaudeat patronatu reali, puta villæ, vel fundo cohærente; siquidem nonnihil discriminis ego reperio. In primis patronus ecclesiasticus magis exercitationem patronatus, quam titulum habet, cum titulus sit potius penes dignitatem, aut officium, quam penes personam; at contra viget in possessore prædii, cui patronatus cohæret, qui sicut dominium prædii, ita titulum cohærentis patronatus habet. Deinde successor in prædio nihil juris realis acquirit, nisi quod a de-

cessore ipso transferatur, cum universum jus sibi competens ab eodem decessore consequatur; contra quam vigeat in successore in dignitate, vel officio ecclesiastico, qui causam habet ab Ecclesia, non ab eo, qui beneficium antea possederat. Ex hac observatione deducitur, non fieri omnino caducum patronatum, nec adquiri ab Ecclesia libertatem, quoties agatur de jurepatronatus reali in ea re constituto; in qua quis non plenum rei dominium habeat, sed tantum utilem possessionem, qualis est vassallus in feudo, emphyteuta in re emphyteusi supposita, fructuarius, aut similes; ac propterea iis negligentibus implere conditiones patronatus adjectas a fundatore sub pœna caduci, carebunt quidem ipsi exercitatione patronatus; ii tamen, qui directum dominium in re habent, adhuc titulum retinebunt, nisi & ipsi de negligentia redarguantur; ne alias ex negligentia utilis dominii quidquam iis depereat, qui dominium directum habent. Nunc fingamus, fundatorem certos adposuisse modos a patrono implendos, nulla tamen adjecta pœna caduci. Hac in specie non puto, patronum non implentem a patronatu cadere. Siquidem speciales modi a fundatore præstituti iis modis æquiparantur, qui ex legibus generalibus servandi a patronis imminet. At quæcumque obligatio, cui ex lege patronus subjacet, talis non est, ut observari debeat sub pœna caduci, quando scimus, leges ipsas tantum singularibus casibus caduci pœnam indixisse. Paratæ quidem erunt iis, quorum interest, actiones ad obligandum patronum, ut voluntati fundatoris satisficiat, non tamen statim ad pœnam caduci deveniendum est, quæ utpote gravis non tacite inesse creditur, nec adeo facile præsumitur. Equidem fateor, destitui nos in hac parte expressa juris sanctione: at ex hoc ipso ad generales juris regulas respiciendum est, ex quibus hæc controversia dirimatur. Porro, quidquid olim vigeret, prostat jamdiu lex Gordia-

ni in l. 2. cod. de his, quæ sub modo ex qua statutum fuit, ut adjecti quicumque modi non conditionem faciant, qua non impleta ab acquisitione cessetur, sed potius obligationem inducant, nulla juris acquisitione suspensa, eove minus amisso jure semel legitime quæsito. Perspicuum est inde argumentum ad demonstrandum, patronum cogi quidem, modis omnibus posse, ut onus a fundatore impositum impleat, & quidem adhibitis juris remediis, non ut jurepatronatus privetur, quoties impleverit.

Amittitur juspatronatus ex facto patroni, non quidem quoties patronus delinquat, sed quoties ita delinquat, ut delicto imposita lege sit pœna amissionis patronatus. Id contingit in primis, cum patronus Rectorem, aliumve Clericum Ecclesiæ patronatæ occidat, aut mutilet, quemadmodum expresse definitum legimus in cap. 12. de pœnis. Nonnulli censuerunt, non id fuisse primum inductum a Lateranensi Concilio in dicto cap. 12., sed potius renovatum fuisse in hac parte, quod jampridem constituerat Gelasius Papa in can. 25. caus. 25. quæst. 2.. Verum longe distat Gelasii providentia in dicto can. 25. a providentia Concilii Lateranensis in dicto cap. 12.. Apud Gelasium consulebatur cuidam Ecclesiæ Cathedrali, cujus Episcopus jam duos Populus occiderat. Hanc ipsam Cathedrali Ecclesiam non Episcopali dignitate perpetuo voluit destitutam Gelasius, sed tantum intra certa tempora finitimo Episcopo commendaverat, quemadmodum ego adnotavi in meis lucubrationibus in Gratianum. Cum hæc ita se habeant, nihil profecto commune habent cum sanctione Concilii Lateranensis lato in delinquentes patronos. Vulgaris est traditio, hanc pœnam ipso jure locum habere, ob verba illa canonis *prorsus amittent*. Certum quoque est, eandem pœnam hæredibus obesse ob expressa ejusdem canonis verba; quamobrem, si de patronatu hæreditario sermo sit, Ecclesia statim libertatem nanciscetur. Po-

tiore ratione, ubi juspatronatus laicale sit, & cohærens villæ, vel fundo, proptereaque reale, nullum jus vindicare potest successor in villa, vel fundo; semel enim patronatus amissus transferri non potest. At si de patrono agatur, qui non tam suo nomine juspatronatus exerceret, quam alieno, qualis esset vassallus, qui etiam nomine domini directi, usufructuarius, qui etiam nomine proprietarii, Clericus, qui in patronatu ecclesiastico nomine suæ dignitatis, vel beneficii patronatum exercent, ego puto, tantum delinquentem jurepatronatus exui, quin cæteris fraus fiat. Sic in vassallo, quousque ipse, & ejus hæredes feudum tenent; aut in usufructuario, quousque usufructus perseverat, omne jus perit, resque ita habetur, ac si Ecclesia libera esset; at post feudum devolutum ad dominum, post finitum usumfructum, iterum juspatronatus emergit gratia possessorum, utpote qui delinquenti penitus extranei sunt. In patronatu autem ecclesiastico adhuc luculentior res est; siquidem patronus ecclesiasticus ita delinquens cum beneficium amittit, una cum beneficio juspatronatus quoque amittere debet, ita ut patronatus beneficium sequatur, & una cum beneficio transeat in successorem; neque enim æquum videretur, ex crimine beneficiarii jura dignitatum, & beneficiorum extingui. In patronatu gentilitio, vel familiari non puto, Ecclesiam quocumque in casu liberam fieri, sed tum demum, cum Ecclesia illud juspatronatus vindicaret a descendantibus, vel ab hæredibus propterea quod de solis hæredibus, & descendantibus concepta est Concilii Lateranensis constitutio in dicto cap. 12. Concludunt Patres Lateranenses, amitti juspatronatus, nisi fuerit misericorditer dispensatum. Hæc verba occasionem præbuerunt Interpretibus disputandi, an sufficeret dispensatio Ordinarii, an a sola Apostolica Sede esset expectanda. Qui tradunt, sufficere dispensationem Ordinarii, innituntur solido generali principio,

quod suadet, liberam semper esse potestatem Ordinariorum, quousque non constet de expressa reservatione. Qui contra sentiunt, ajunt, consultius esse, id Sedi Apostolicæ reservari; propterea quod cautius patroni sese gererent in hac re, dum sublatam agnoscerent Ordinariis dispensandi facultatem. Hæc ratio, meo judicio, nihil aliud probat, quam æquam futuram reservationem, si fieret, non vero probat, de reservatione facta constare. Secundo amittitur juspatronatus, cum patronatus tale crimen admittit, quo omnibus bonis ex juris sanctione privatur; cujusmodi est crimen læsæ majestatis, sive divinæ, uti loquuntur, sive humanæ, cap. 19. de hæret. in 6.. Id verum ita est in patronatu hæreditario, vel reali cohærente fundo, ut Ecclesia inde libera maneat. At si juspatronatus familiare sit, vel gentilitium, si item sit ecclesiasticum, amissum juspatronatus a reo committitur in cæteros vel de familia, vel de gente, vel in beneficio successores. Atque idipsum dicendum est, ubi juspatronatus reale competat vassallo, fructuario, & aliis, qui utilem patronatus exercitationem habeant, non titulum; nam patronatus ab iis amissus transibit ad eos, qui rei dominium habent, quasi possessor reus obierit, & devolutioni locum fecerit. Tertio similis pœna amissionis jurispatronatus, ex sententia tamen Judicis, locum olim habebat adversus Clericos, qui advocatias Ecclesiarum ideo acquirebant industriæ arte, ut postmodum filios, vel nepotes suos ad easdem Ecclesias præsentarent, cap. 6. de jurepatron.. Sed cum advocatiarum jura hodie nulla supersint, & qui olim erant plures acquirendi patronatus modi, intra certos limites ex Concilii Tridentini decretis coerciti sunt, rescriptum illud Alexandri III. non videtur amplius nostris temporibus facile accommodari posse. Quarto amittitur patronatus ab eo, qui illum venditionis, vel alio quocumque titulo in alios contra canonicas sanctio-

nes transferre præsumpserit, Concilio Tridentino sess. 25. de Ref. cap. 9. vers. *Nec dictum*; quod decretum pariter intelligendum est de patronatu hæreditario, vel etiam reali cohærente fundo; ita ut in hac specie fiat Ecclesia libera; at in patronatu ecclesiastico, item in patronatu exercito ab eo, qui plenum jus non habet, veluti a vassallo, & fructuario, item in patronatu familiari, venditor quidem juspatronatus amittet, jure tamen in alios transferendo juxta singularem patronatus qualitatem, qui jus successionis vindicare sibi possunt. Denique amittitur juspatronatus, cum patronus res ecclesiasticas in proprios usus convertit, vel usurpat, vel impedit, ne illæ ab iis, ad quos jure pertinet, percipiantur. Ne hæc fierent a patronis, jamdiu cautum fuerat apud veteres, immo & ab Innocentio III. constitutum, ut patroni modum excedentes *per severitatem canonicam districtissime compescerentur*, cap. 12. de pœnis; nondum tamen lege expressum fuerat, ut jurepatronatus privarentur. Primum id constitutum legimus in Concilio Tridentino sess. 22. de Ref. cap. 11.. An inde Ecclesia libertatem nanciscatur, non constat, ac propterea generales regulas sæpe in præcedentibus commemoratas sequi oportet, ac præ cæteris distinguere juspatronatus laicale hæreditarium, vel reale, quod quis pleno jure possideat, abs jurepatronatus vel ecclesiastico, vel laicali familiari, aut gentilitio, vel reali pleno jure non competente, ita ut in prioribus speciebus libera fiat Ecclesia, non in posterioribus, in quibus ad alios juspatronatus juxta ipsius qualitatem devolvitur. Singulare est in hac parte, quod sano judicio passim Interpretes tradunt; nimirum Tridentinos Patres in hac re non tam patronorum factum, quam pervicaciam damnare voluisse; cum enim generaliter tradiderint, occupatores bonorum ecclesiasticorum tamdiu anathemati subjacere, quandiu non restituerint, & si de patronis ageretur, istos etiam ipso jurepatronatus privari,

tacite insinuaverunt, tamdiu patronum esse sine spe restitutionis in integrum, quamdiu deliquerit; cæterum facile restituit, cum facti pœnitens ab illicita usurpatione cessaverit, & caverit, ne in posterum modum sibi præstitum excedat.

Amittitur juspatronatus ex natura rei, in qua consistit, quoties Ecclesia diruta est, vel beneficium ita collapsum, ut nullus amplius Clericus in eo constitui possit. Equidem in hac specie non tam facultas conceditur, quam imminet obligatio patrono Ecclesiam, vel beneficium restaurandi, Concilio Tridentino sess. 21. de Ref. cap. 7., quæ restauratio si a patrono fiat, dubium non est, quin patronus jus suum retinere pergat. Multi tamen eveniunt casus, ex quibus restauratio non fit. Quid enim si patronus pauper sit, & non possit restaurare? Quid si Episcopus utilem non censeat prudenti arbitrio dirutæ Ecclesiæ restorationem? Sane in his casibus pereunte Ecclesia, & juspatronatus perire necesse est, quasi jus rei cohærens, quod non nisi in re esse potest. Idipsum dixeris, si quis non Ecclesiæ patronus sit, sed tantum alicujus Cappellæ in Ecclesia erectæ, de qua re videre poteris Pittonium de controvers. patron. allegat. 12., & Cardinalem de Luca de jurepatron. disc. 84.. Forte autem investigandum tunc esset, num Ecclesia diruta, eamque ab causam amisso jurepatronatus, posset patronus non reædificans repetere sacra supellectilia, ornamenta, iconem, & dotem eidem Ecclesiæ olim concessam. Nihil sane in hac specie jure scripto definitum novi; quamobrem ex generalibus juris regulis ita rem arbitror dirimendam. Vel patronus de reædificanda Ecclesia non est sollicitus; ac tum non video, cur ipse repetere possit, quod donavit Ecclesiæ, & quidem ita, ut ex negligentia sua referat emolumentum. Nihil ergo prohibebit, quominus relinquatur arbitrio Episcopi, quæ supererunt ex Ecclesia diruta, alteri Ecclesiæ adsignare, vel etiam eidem Ecclesiæ

reservare, si restituatur aliorum impendiis, concessio etiam jurepatronatus novo restauratori, aut pleno jure, si antiquus patronus de negligentia redarguatur, aut etiam admittendo ad patronatum una cum restauratore antiquum patronum, si antiquus patronus non ex negligentia, sed ex inopia ad restorationem non deveniat. Vel patronus paratum sese exhibet ad Ecclesiam reedificandam, sed ab Episcopo prohibetur; ac tum distinguendum rursus arbitror inter patronum, qui nullo constituto ecclesiastico administro quamdam Ecclesiam, vel Cappellam curam semper gesserit, rebus Ecclesiam, vel Cappellam pro opportunitate consuluerit, atque ideo claves Ecclesiam, vel Cappellam custodierit, & patronum, qui post constitutam dotem administrum ecclesiasticum designaverit, nulla sibi retenta administratione. Nimirum patronus, qui res Ecclesiam, vel Cappellam semper administravit, retentis præsertim Ecclesiam, vel Cappellam clavibus, non videtur collatorum suppellectilium adeo dominium abdicavisse, ut sine facto proprio eo jure sit spoliandus, quoniam clavium detentio quamdam adhuc dominii speciem designat, argumento l. 74. ff. de contrah. emptione; proindeque res illas, quæ consecratæ sunt, vel benedictæ sacerdotali prece, non poterit quidem in profanos usus convertere, poterit tamen alteri Ecclesiam, & cuicumque voluerit, donare argumento canonis 38. & sequentium dist. 1. de consecrat., & cap. 51. de reg. jur. in 6.. At res nec consecratas, nec benedictas, utpote quas non prorsus abdicavisse patronus præsumitur, sibi vindicavit. Quod si patronus administrum ecclesiasticum designaverit, cum tunc ipse videatur penitus res a se donatas abjecisse, nihil vindicare ex rebus Ecclesiam concessis poterit, sed illæ res ad aliam Ecclesiam transferendæ erunt, per administrum ipsum ecclesiasticum, una cum omnibus oneribus in limine foundationis administro impositis, retento, quoad fieri possit, jurepatronatus in be-

neficio translato, & in juribus universis beneficio cohærentibus.

Aliquando contingit, ut non quidem amittatur juspatronatus, sed tantum patronus semel jure præsentandi privetur, ex. gr. si intra semestre, vel quadrimestre tempus non præsentaverit, juxta ea, quæ superius adnotabam ex cap. 3. de jurepatron., item si præsentaverit apostatam, uti vulgo tradunt Pragmatici ex constitutione Pauli IV., quæ incipit: *Postquam divina bonitas*. His addi potest casus, quo beneficium cum beneficio permutetur; nam quandoque a Prælato permutatio admitti potest etiam irrequisito patrono, nimirum iis in casibus, in quibus non interest Clericorum permutantium, sed interest Ecclesiam ex singulari necessaria causa, juxta ea, quæ docet Faber in codice libr. 6. tit. 1. def. 2.. Ad di præterea potest, quod tradi vulgo solet de derogatione jurispatronatus, præsertim quæ fiat auctoritate Pontificis Maximi. Sane distinguere oportet derogationem illam, quæ dicitur *medietatis vocum*, sive suffragiorum, a cæteris derogationibus. Derogationem *medietatis vocum*, sive suffragiorum, fieri ajunt, cum patroni plures sunt, & suffragiis æque divisus plures nominaverunt, ac præsentaverunt. Dixi *cum patroni plures*, ut indicarem, tum demum derogationi huic fieri locum, cum revera plures patroni existunt; etenim si agatur de patronatu competente alicui universitati, & singuli de universitate suffragia laturi in æquales partes sese dividerent, non fieret locus huic derogationi, cum nulla esset tunc nominatio facta ex parte universitatis, & potius relinquendus esset post legitimum tempus devolutioni locus, ut Ordinarius libere conferat, quasi nulla præsentatio facta sit ab universitate, nisi forte universitas ipsa duos æqualibus suffragiis nominatos æque præsentaret, qua in specie ita res sese haberet, ac si unus singularis patronus duos præsentet coram Episcopo sisteret. Dixi præterea *suffragiis æque divisus*, ut indicarem, locum non fieri ejus

generis derogationi; ubi duo de jurepatronatus contenderent, duosque singuli præsentarent; non enim isti suffragia divisisse dicuntur, sed potius unusquisque suum suffragium veluti plenum, & liberum adserere. Itaque hæc derogatio medietatis vocum modo ab Episcopo fieri potest jure ordinario, argumentum cap. 3. & 24. de jurepatron., modo fit extra ordinem a Pontifice Maximo, cum unus ex patronis, vel unus ex præsentatis a Summo Pontifice institutionem præ concurrente impetrat. In concursu autem & Pontificiæ, & Episcopalis præelectionis, eadem regulæ servantur, quæ obtinent in beneficiis liberæ collationis, ubi beneficium idem & a Pontifice Maximo, & ab Ordinario confertur, quemadmodum inferius adnotandum erit. Ceterum hæc derogationis species proprie derogatio non est, cum juspatronatus minime imminuat, & potius dici posset gratificatio. Quid enim derogatum dici patronatus potest, quando hæc præelectio ex natura ipsa patronatus descendit? Est juspatronatus individuum, etiam cum pluribus competit: ubi plures diversa suffragia ferunt, qualitas individui beneficii postulat, ut uni tantum beneficium conferatur: cum utrique beneficium conferri nequeat, habentur duo præsentati, ac si simul ab uno, eodemque patrono præsentati fuissent. Hanc ob rem fit locus prudentiæ definitæ in dicto cap. 3. & 24. de jurepatron.. Res eodem fere modo se habet, ac si unus vassallus æque duobus dominis obstrictus uni potius, quam alteri occurreret, dum ab utroque uno, eodemque tempore vocaretur; vel unus ex libertis duobus patronis operam debens uni potius, quam alteri operam præstaret, argumento l. 3. §. 4. ff. ad Senat. Cons. Silan., quin hisce in casibus aut vassallus alterutrius ex dominis, aut libertus alterutrius ex patronis juribus detrahat. His adjicío, per actum gratificationis juspatronatus gratia omnium patronorum magis, magisque confirmari; etenim qui gratificatur, eo ip-

so, quo unum præsentatum, præ altero instituere vult ex gratia, jam utrumque rite, atque a legitimo patrono præsentatum agnoscit. Denique observo, eum, qui præelectus est, decere, ut ab altero compatrono, a quo præsentatus non fuit, consensum petat, & veniam, ut hac ratione, quoad fieri possit, alterius etiam compatroni ratio habeatur; quamquam non sit necessarium, ut alter compatronus consentiat. Neque novum est in jure, certa honoris signa alicui exhiberi, utut nihil inde juris proficiscatur; quemadmodum contingit in ea specie, qua quis citetur ab Judice non competente, coram quo comparere tenetur, licet ejus jurisdictionem eo ipso evitare contendat, l. 5. ff. de judiciis. Sunt tamen, qui adhuc gratificationem a derogatione medietatis vocum distinguunt in eo, quod gratificatio a meritis præsentatorum pendeat, ita ut, qui gratificari velit, debeat digniorem inter præsentatos minus digno præferre; contra in derogatione possit etiam minus dignus digniori præferri; unde ajunt, gratificationem æque fieri ab Episcopo, & a Pontifice Maximo posse, at derogationem uni Pontifici Maximo reservari. Hæc observatio mihi videtur gravem injuriam in Pontifices Maximos inferre, quasi supponatur, Pontificis ejusdem auctoritatem in eo consistere, ut possit minus dignos in concursu digniorum ad sacraministeria eligere; quod deinde minus conveniens Ordinariis asserunt; quasi magis Ordinariorum, quam Pontificis Maximi cordi esse debeat, utilitatem Ecclesiæ curare; atque hanc ob rem piaculum putarem huic opinioni subscribere. Immo etsi id admitteretur, non video, quomodo hæc appellari posset derogatio juspatronatus. Potius esset derogatio juris generalis, præstituentis digniores minus dignis esse in conferendis muneribus ecclesiasticis antehabendos.

De aliis derogationibus, quæ proprie derogationes juspatronatus dici possent, generaliter dicam, difficilem esse, atque

improbabilem earundem usum, cujuscumque tandem auctoritate factæ proponantur, nisi urgens, & necessaria subsit causa, quæ suaderet, certa in patrono coerceri delicta debere, quemadmodum liquet in conspectu legum superius commemoratarum, quæ patronos graviter delinquentes jurepatronatus privarunt. Revera apud Romanos veteres scribebat Marcianus in l. 2. in fine ff. de natal. restituend., Imperatores non facile solere quemquam natalibus restituere, nisi consentiente patrono; quod ipsum tradidit & Paulus, & Modestinus in l. 4. & 5. ff. eod., & in simili propemodum specie jam tradiderat Marcianus idem in l. 3. ff. de jure anul. aur. Fateor quidem, juspatronatus inter privilegia recenseri; sed adhuc observandum est, illud esse privilegium, ut ajunt, onerosum, quod exerit vires pacti, nec facile semel datam pactorum fidem esse fallendam. Agitur de eo, qui erexit Ecclesiam, vel beneficium data fide adquirendi jurispatronatus; nec sine fraude posset jus semel legitime quæsitum ab eo divelli sine causa, quæsitum, inquam, ob factum proprium, & liberalitatem singularem, ad quam alias minime devenisset. Neque quisquam dicat, forte derogari in parte posse, quamquam in totum nequeat derogari; siquidem eadem ratio est in utraque specie, cum singula jura patronatum sequentia ex pacto descendant, & ex non gratuito privilegio: tantum discrimen est inter unam, & alteram speciem, quale agnosceretur inter eum, qui gravius, & inter eum, qui levius ingessisset detrimentum. Adhuc tamen notant in hanc rem Pragmatici, distinguendum esse laicum ab ecclesiastico patronatu. Siquidem cum Pontifex Maximus supremam habeat in Ecclesiis omnibus administrationem, facilius recipitur, ut extra ordinem ipse ea administret jura, quæ patronis ecclesiasticis in vim dignitatis, & beneficii com-

petunt, eadem ratione, qua idem confert beneficia quædam ordinario jure ad collationem inferiorum Antistitum pertinentia, argumento cap. 6. de offic. legati. Describam in hanc rem, quod lego apud Fabrum in codice libr. 6. tit. 1. def. 6. ibi: *Etsi in beneficiis omnibus conferendis plenissimum Summus Pontifex habeat potestatem, non facile tamen* (notanda sunt verba illa *non facile* ad modestiam composita, exemplo Marcelli in dicta lege 3. ff. de natal. restituend.) *confert beneficia patronata, spretis patronis, sive laici ii sint, sive clerici; sed si laici multo parcius, ne alioqui eveniat, ut laici a fundandis, dotandisque Ecclesiis revocentur. Inde fit, ut constitutio Pontificia de reservatione mentium, licet generalissimis verbis concepta, non comprehendat beneficiu, quæ sunt de jurepatronatus laicorum, sive ex fundatione, sive ex dotatione. Cui consequens est, ut nec liget manus Ordinarii, quominus possit ille de beneficio ejusmodi ad patroni laici presentationem quocumque mense providere. Non idem est, si de jurepatronatus Clericorum agatur; facilius enim Summi Pontificis constitutiones Clericos afficiunt, quam laicos. Quæ res facit, ut quoniam jurispatronatus Clericorum pro arbitrio derogare in totum potest, derogasse quoque videatur, etiam si non expresserit. Juri autem patronatus laicorum non item, quia nec expressim solet unquam ei derogare in totum, nisi cum litigiosum existit, ne interim beneficium diutius jaceat. Plane ad dimidiam usque partem derogare & potest, & solet, sed expressis in eam rem verbis opus est. Hanc definitionem Sabaudi Senatus consideranti, quædam statim occurrent innixa generalibus principiis, quædam receptis Ecclesiarum usibus accommodata, quædam etiam ex vulgaribus Pragmaticorum traditionibus derivata, uti etiam liquet ex Scriptorum numero ad calcem definitionis laudatorum; in omnibus autem adparebit, certam servatam esse scribendi prudentiam, ac sobrietatem.*

DISSERTATIO QUINTA

DE BENEFICIORUM COLLATIONIBUS.

Hæc referendi sunt tituli 7. & 8. libr. 3.

Beneficium legitime erectum viris idoneis concedendum est perpetua successione, ita ut priore defuncto, aut quoquo modo cedente, alius substituat. Substitutionem hanc appellamus beneficium collationem, in qua expendenda multa sunt observatione dignissima. In primis enim investigare oportet, ad quos collatio ipsa pertineat, atque id paucis comprehendere non potest ob varios collatorum ordines, & gradus; cum modo collatores agnoscamus Episcopos, unumquemque nimirum in diocesi sua, can. 10. caus. 16. quæst. 7., modo Prælatos Episcopis superiores, cap. 6. de concess. præb., cap. 1. de offic. leg. in 6., potissimum autem Supremum Ecclesiæ Antistitem Pontificem Maximum, cap. 2. de præb. in 6., modo Collegia Canonorum, cap. 2. & 4. de concess. præb., modo Prælatos quosdam Episcopis inferiores, quales indicari possunt Abbates, Decani, Archidiaconi, alique similes, cap. ult. de institut., cap. ult. de præbend. in 6.. Quid plura? Non defuerunt, qui laicos ipsos aliquando, raro tamen, & non nisi ex singulari privilegio, quorumdam beneficiorum collatores esse adnotaverunt, Re-

buffus libr. 1. praxis benefic. cap. 15. numero 9.. Deinde expendendæ necessario sunt variæ collationum formæ, quatenus vel omnino liberæ adparent, vel supponunt electionem, præsentationemve ab aliis factam; unde necessariæ dicuntur, alias etiam dicuntur institutiones, vel confirmationes; modo simultaneæ, cum plures ad collationem concurrunt; modo tituli collativæ, quando jus beneficium conceditur, licet nondum data possessione; modo etiam auctorizabiles, ita dictæ, quod collato beneficio collata etiam intelligatur animarum cura, vel jurisdictio; modo corporales institutiones, cum beneficiarius in possessionem beneficium inducitur; modo optiones vocantur in ea specie, qua licet beneficiario aliud beneficium simile vacans eligere, dimisso priore, & illud propria auctoritate occupare. Postremo inquirendum etiam est, quænam sint a collatoribus beneficiorum in ipso collationis actu observanda. Enjam distributam amplissimam materiam segetem in tres partes; in quarum prima agatur de collatoribus, in altera de collationum formis, in postrema de iis, quæ a collatoribus in ipso collationis actu servantur.

P A R S P R I M A

DE BENEFICIORUM COLLATORIBUS.

CAPUT I.

De jure Ordinariorum in Beneficiis conferendis.

Primam habendam esse Ordinariorum rationem in beneficiis conferendis non dubito, ita ut ad ipsos semper pertinere collatio præsumatur, nec adversus eosdem quisquam admittatur, nisi jus quoddam singulare alleget, ut plurimum etiam demonstret. Ordinarios voco illos, qui sive Episcopi sint, sive Abbates, sive cujuscumque nominis Prælati jurisdictionem in certa diœcesi, seu finibus ecclesiasticis explicant. Habent isti, uti nostri loquuntur, intentionem fundatam in jure communi: ubi enim universam ecclesiasticam jurisdictionem vi suæ dignitatis exercent, necessario illud inferetur absurdum collationem beneficiorum non esse speciem ecclesiasticæ jurisdictionis, nisi illi jure ordinario beneficia diœceseos, seu administrationis suæ conferrent. De Episcopis primum certa res esse videtur in conspectu sacrorum canonum, præsertim eorum, ex quibus origo hujus disciplinæ repetitur, quique propterea futuris sæculorum sequentium rebus formam dederunt. Revera olim quousque invecta non fuerunt patrimonia clericalia, & quousque non alius erat ordinationis titulus, quam titulus beneficii ecclesiastici, idem erat conferre beneficium, ac Clericum ordinare, eamque ob rem ad eum spectabat beneficii collatio, ad quem spectabat ordinatio: quod cum ita sit, eodem jure Episcopi beneficia conferebant, quo Clericos ordinabant. Atque, ut paucis singula complectar, in ordinatione Clericorum tria distingue-

bantur. Prima erat manus impositio, seu ipsa ordinatio. Altera erat commendatio officiorum, ministeriorumque sacrorum ab ordinato Clerico peragendorum in certa Ecclesia. Tertia erat admissio ordinati sacra ministeria gerentis ad communionem emolumentorum ad vitæ sustentationem. Quodcumque ex his tribus consideretur, singula sane in Episcoporum erant potestate. Episcopale munus agnoscitur in impositione manuum, ex qua sacra ordinatio pendet, adeo ut nec hodie in hac parte aliqua disciplinæ immutatio adpareat. Episcopale munus agnoscebatur in commendatione officiorum sacrorum, necnon in admissione ordinatorum ad participationem ecclesiastici peculii, sive ex eo, quod participatio officiorum pendebat omnino ex Episcopali arbitrio, sive ex eo, quod totum ecclesiasticum peculium in fidem, potestatemque Episcopi redigebatur, certis modis inter administratos tribuendum. Abstineo a recensendis numero plurimis canonum monumentis in re perspectissima: tantum laudo canonem 3. & sequentes caus. 10. quæst. 1., canonem 11. caus. 16. quæst. 3., canonem 10. caus. 16. quæst. 7., & canones 23. & 24. caus. 12. quæst. 1.. Veteris illius disciplinæ vestigium adhuc hodie superest in ordinatione Episcoporum, in qua ipsa ordinatio a beneficii Episcopalis collatione non distinguitur. Quemadmodum autem is, qui jure suo Episcopum ordinat, etiam jure suo ministeria Episcopalia in certa diœcesi peragen-

da ordinato commendat, necnon jure suo ordinato potestatem dat Episcopo percipiendi debitos redditus, atque obventiones universas; ita olim qui Clericum jure suo ordinabat, ordinatum Clericum jure etiam suo addicebat Ecclesiæ ministeriis, & jure percipiendi certas obventiones concedebat. At enim ex quo recentioribus sæculis collatio beneficiorum fuit ab ordinum collatione sejuncta, nihil in hac parte derogatum proponi potest auctoritati Episcoporum, qui, dum beneficiorum collationem ab ordinatione sejungerent, animum quidem habuerunt magis, magisque prospiciendi commodis Ecclesiarum, augentes Clericorum numerum, etiam ultra quam redditus Ecclesiarum ferrent; nusquam tamen veterem Episcopatus ingenitam, & pluribus sæculis firmatam jurisdictionem abdicandi. Hinc deinde facile deduces, eandem esse cæterorum Prælatorum, qui Episcopi non sunt, sed diocesim habent instar Episcoporum, potestatem; uti enim isti vice Episcoporum in certa diocesi, in qua nullus constitutus Episcopus est, sunt constituti; ac una dempta Episcopalis Ordinis potestate, Episcopis æquiparantur, ita non video, cur ipsis sit beneficiorum collatio deneganda, hodie præsertim, cum eadem beneficiorum collatio est ab ordinum collatione sejuncta. Habent ipsi regimen, & curam omnigenam Ecclesiarum, ipsi ministeria tribuunt inter Clericos ordinatos, ipsi generalem habent ecclesiastici peculii curam, olim etiam exemplo Episcoporum administrationem gerebant. Tantum non ordinant Clericos, propterea quod non sunt Episcopali caractere insigniti; ordinaturi tamen jure suo, si etiam ex accidenti, Episcopali Ordine pollerent; immo & cum Clerici diocesani ordinandi sunt, ex eorundem Prælatorum mandato ab Episcopis finitimis ordinantur. Quid ergo amplius requiritur, ut recte concludatur, ad illos ordinario jure spectare beneficiorum collationem?

Utinam ad hæc principia perpetuo Interpretes omnes, ac Pragmatici respexissent! tunc enim in re exploratissima omnem disputandi, ac contendendi occasionem evitavissent. At quidam partim ex eo, quod inciderint in quædam recentiorum temporum præjudicia vetustati prorsus ignota, partim ex eo, quod non satis intellexerint dubias quasdam decretalium, seu rescriptorum Pontificiorum formulas, distracti sunt in varias partes; & noscuntur alii ordinariam beneficiorum collationem uni Pontifici Maximo asseruisse, quasi si quid juris in hac parte sibi Episcopi vindicent, id totum obtinuerint ex Sedis Apostolicæ delegatione; alii noscuntur magni fecisse auctoritatem Archidiaconorum, quasi Archidiaconorum dignitas jure ordinario sibi propriam fecerit, & singularem beneficiorum collationem. Quod in primis spectat supremam Pontificis Maximi auctoritatem, ultro & ipse fateor, Episcopos, sicut in cæteris jurisdictionis speciebus, ita & in collatione beneficiorum subesse Romano Antistiti; at hæc subjectio ordinariam Episcoporum potestatem minime excludit, cum non repugnet, Ordinarium majori potestati subesse. Non est hic locus disputandi de qualitate jurisdictionis, quæ Episcopis competat, an ista ordinaria sit, an delegata. Jam de hac re alibi actum est, probatumque, esse Episcopos Apostolorum successores, & ex divino jure diocesanam administrationem habere, quamquam non summam, non supremam, sed majori potestati apprime obnoxiam. Quid ergo est, quod in hac parte singulare agnoscat, dicaturque, collationem beneficiorum totam, quantumque est, in supremum Ecclesiæ Principem fuisse collatam? Num ex eo, quod in can. 1. dist. 22. dicitur, dignitates omnes ab Ecclesia Romana institutas fuisse, actum putant jurisdictione Episcopali? At verba illa, quæ non Nicolai Pontificis sunt, sed Petri Damiani, quemadmodum aliis in locis observabam, non per-

tinent ad collationes beneficiorum, sed potius ad fidei, morumque doctrinam, in qua dicitur, Ecclesias omnes habere veluti magistram, atque institutricem Romanam Ecclesiam. Num ex eo, quod *plenaria dispositio beneficiorum* in cap. 2. de præbend. in 6. dicatur ad Romanum Pontificem pertinere, concludunt, Episcopos ab ordinaria collatione excludi oportere? Qui ita Clementem IV. interpretantur, supremam, seu quod idem est, plenariam dispositionem cum ordinaria confundunt; quando Clemens IV. non alias ea formula usus est, quam ut indicaret, in vim supremæ potestatis Pontificem Maximum quandoque certorum beneficiorum collationem sibi reservare posse, uti facile colligitur ex integro contextu, ex quo deducitur, reservata fuisse Pontifici Maximo beneficia, quæ in Curia Romana vacarent. Quorsum enim hæc reservatio, si Romano Antistiti ordinaria collatio beneficiorum quorumcumque competeret? Video tamen, quo fundamento innitantur, qui ita opinati sunt. Putaverunt ipsi, apud unam Romanam Ecclesiam esse dominium omne bonorum Ecclesiæ universæ, proptereaque omnium Ecclesiarum peculia ab uno Pontifice Maximo administrari oportere nomine Ecclesiæ Romanæ. Optarem, ut mihi indicarent, qui fieri possit, aut qui fieri debeat, ut peculii Ecclesiarum late constitutorum dominia in unam Romanam Ecclesiam derivent. Non sane proficiscitur ex voluntate donantium, qui certæ Ecclesiæ, vel certo altari, vel certis Clericis, a quibus sacra percipiunt, donant eorundem gratia. Quod si ita non esset, frustra apud veteres agitata quæstio fuisset, cui Ecclesiæ adsignari debuissent bona ab aliquo Ecclesiæ legata, quam quæstionem definitam scimus in l. 26. eod. de sacros. Eccles.. Non proficiscitur ex vi potestatis, quam habeat Ecclesia Romana in Ecclesias inferiores, etenim vis potestatis tum demum vindicat dominia gratia illius, qui potestatem habet, cum iis, qui in potestate est, ne-

queat dominium acquirere, quod sane de Ecclesiis, & Collegiis inferioribus dici nequit. Non proficiscitur ex vi societatis, & generalis christianæ communionis, siquidem societas ista non causa peculii inita est; & si forte etiam peculium in societatem veniret, non video, cur peculium Romanæ Ecclesiæ non subjaceret æque potestati inferiorum Ecclesiarum, si ex causa peculium inferiorum Ecclesiarum subjaceret administrationi Ecclesiæ Romanæ. Quod vero spectat ad Archidiaconos, equidem scio, istos constitutos aliquando fuisse, veluti vicarios Episcoporum in administratione temporalium rerum ad Ecclesiam pertinentium, cap. 1. de offic. Archid., atque eam ob causam mandatum accepisse ab Episcopis, ut in possessionem reddituum ecclesiasticorum ordinatos immitterent. Sic Archidiaconi decedentibus beneficiariis, prædia beneficiaria vacantia custodiebant, can. 20. dist. 63.. Sic facta ab Episcopo ordinatione Clerici, collatoque beneficio, Archidiaconi inducebant in possessionem bonorum, quem actum appellaverunt institutionem corporalem, cap. 7. & 9. de offic. Archid. At hæc firmant potius ordinariam Episcopi auctoritatem, quando ab Archidiaconis hæc omnia Episcopi nomine gerebantur, uti liquet in conspectu capituli 18. de sent. & re judic.. Cæterum non inficior, inde evenire potuisse, ut Archidiaconi quidam sensim sibi hanc potestatem adsererent, quamquam tamen hic titulus singularis habendus sit, quemadmodum uberius in cap. 3. sequente adnotandum erit.

Nihil autem refert, an Episcopi (idem dicas de cæteris Ordinariis) per sese, an per vicarios beneficia conferant; postquam enim ad potestatem jurisdictionis beneficiorum collatio referri cœpit, nihil amplius prohibet, quominus eadem demandetur juxta receptissimas juris ecclesiastici regulas. Non opus pluribus, ubi hæc facultas vicariis expresse adseritur in cap. 3. de institut.. Dubitari forte

posset, num concessa vicario generaliter Episcopali jurisdictione, competat facultas beneficia conferendi, nisi Bonifacium VIII. in cap. 3. de offic. vir. in 6. quæstionem omnem definivisset, statuens, non sufficere generalem jurisdictionis delegationem, sed requiri præterea speciale mandatum, quo etiam potestas conferendi beneficia commissa exprimitur. Quamobrem verba illa dicti capituli 3. de institut., *qui hoc de jure possunt*, ita recte interpretaberis, non ut innuatur, officiales Episcopi, sive vicarios jure suæ delegationis generalis beneficia conferre, sed potius non ab aliis beneficia esse conferenda, quam ab illis vicariis, qui eam ab Episcopis facultatem specialem obtinuerunt. Revera cum collatio beneficiorum minime distinguatur a designatione ministrorum Ecclesiæ, immo, si originem spectes, minime distinguatur ab ordinatione Clericorum, facile liquet, collationem beneficiorum inter graviores diocesanæ curas recenseri; at vero, quæ graviora sunt, non facile intelliguntur generali mandato comprehendere. Atque id est, quod ajebat laudatus Bonifacius VIII. *Cum in generali concessione nequaquam illa veniant, quæ non esset quis verosimiliter in specie concessurus &c.* Quid vero est, quod subjicitur? *Nec regulariter donare valet, cui bonorum administratio etiam libera est concessa.* Nemo hæc intelligat, quasi inter species donationis enumeretur collatio beneficiorum; est enim collatio grave Episcopi onus, dum Episcopus pro electo Clerico rationem gravissimam est Deo redditurus, quo in genere non liberalitas exercetur, aut exhibetur benevolentia, sed sollicitudo excitatur. Potius ea verba spectant ad explicandam generalem positam regulam, quasi dixisset Bonifacius, in generali concessione non venire ea, quæ verosimiliter non esset in specie aliquis concessurus, uti contingit in exemplo procuratoris generalis, cui donandi facultas denegetur. Regula illa locum habet non solum, ubi de libera, sed etiam ubi de necessaria, seu ea, quæ præsentationem,

electionemve supponit, collatione agatur; siquidem etsi agatur de collatione necessaria, sive de institutione præsentatorum, vel electorum, hæc ipsa adhuc grave onus est, cum adhuc Episcopi sit inquirere in qualitates electi, aut præsentati administri, atque in hac specie etiam locum habeat generalis ratio Bonifacii VIII. in dicto cap. 3., juncto c. 81. de regul. jur. in 6.. Idem dicendum erit, etiam si Episcopus vicarium constituendo facultatem ipsi concesserit generalem administrandi etiam libere omnia ecclesiastica negotia; nam particula *libere* modum quidem significat, quo is, cui concessa sit certa potestas, eandem potestatem exercent, non potestatem amplificat, nec reddit latiore, extendendo unum ad aliud genus potestatis; immo & id videtur a Bonifacio VIII. definitum in dicto cap. 3. vers. *Nec regulariter.* Neque obstat capitulum 4. in fine de procurat. in 6., ubi enim Bonifacius VIII. definit, procuratorem certa negotia gerere posse, si *libere* administratio concessa fuisset, indicavit, id facile admitti, ubi specialiter concessum proponatur, & verbum *libere* adjecit, quasi diceret *specialiter*, quemadmodum in cæteris rescripti partibus tradebatur. Quid vero, si mandato generali adjiceretur hæc clausula, ut possit vicarius ea etiam omnia peragere, quæ mandatum exigunt speciale? Idem Bonifacius VIII. in dicto cap. 4. de procurator., cui jungi posset Clemens V. in cap. 2. eod. tit., rescripsit, in hac specie mandati non censi ea commissa, quæ mandatum speciale requirunt, nisi aliqua ex istis veluti exempla mandatæ amplioris potestatis exprimantur. Adderem ego exceptionem aliam, videlicet, nisi Episcopus consuevisset specialiter vicarios suos ad conferenda beneficia delegare; tum enim ex his, vel similibus conjecturis non repugnat, ad casus, qui mandatum speciale requirunt, Episcopi voluntatem extendi. Non agitur heic de legis, sed de voluntatis interpretatione, qua in re conjecturis locus datur. Neque dicas, clau-

sulam illam non inane esse debere, & certos effectus debere operari: siquidem repono, novum non esse, clausulas in genere tantum adjectas vix effectum suum sortiri, argumento l. 4. §. 4. ff. si quis cautionibus, ne alias quis verbis suis videatur magis dixisse, quam cogitaverit. Clausulæ generales conjecturam quidem præbent enixæ, propensæque voluntatis erga eum, cujus gratia adjiciuntur, non tamen ad ea pertinent, quæ quis non foret in specie concessurus. Quoties verò speciale mandatum Episcopi intercesserit, plurimum intererit observare, qua formula mandatum ipsum exprimat; ex ista enim qualis, quantaque potestas vicario competat, perspicue colligetur. Nam si ex. gr. Episcopus collationem beneficiorum vicario concesserit, tunc mandatum beneficiorum omnium collationem facile comprehendet, sive liberam, uti vocant, sive necessariam ex natura vocabuli *collationis*, vel *conferendi*, quod omnibus beneficiis accommodatur.

At quoties Episcopus vicario concesserit facultatem instituendi præsentatos, vel confirmandi electos, videbitur tantum mandata vicario potestas necessariæ, non liberæ collationis, cum aliud sit institueri, aut confirmare, aliud conferre, & invicem hæc tanquam species a genere differant, argumento capituli 1. de instit. in 6.. Potiore igitur jure dixeris, vicarium conferre beneficia non posse, etiam si specialiter mandatum ipsi fuerit, ut beneficia erigat, vel uniat, vel dividat; multum enim differunt istæ facultates a facultate conferendi; & quamquam forte par, aut major videatur jurisdictio explicari in beneficiis erigendis, uniendis, vel dividendis, quam in conferendis; in illis tamen, quæ mandatum requirunt speciale, non licet ex facultate majore concessa argumentari, concessam quoque esse minorem, quando minor in majore, veluti pars in toto, vel species in genere non continetur.

CAPUT II.

De jure Capituli Cathedralis Ecclesiæ in collationibus Beneficiorum.

Huc referri possunt tituli 9. & 10. libr. 3.

VIX satis dignosci potest ordinaria Episcoporum in conferendis beneficiis potestas, nisi una observetur, quæ, qualisque sit potestas Capituli Cathedralis Ecclesiæ, proptereaque Capitulum, veluti unum corpus cum Episcopo suo quasi capite constituere dicitur. Quæ jura olim erant communia Clericis universis sub Episcopo in sacra Hierarchia militantibus, illis præsertim, qui in majoribus ordinibus constituti essent, obtinuit hodie, fere omnia singularia fieri Canonicorum Cathedralis Ecclesiæ, uti demonstravi in tractatione de prioribus Ecclesiæ dignitatibus, & officiis. Atque

hæc ratio est, cur investigaturus Clericorum infra Episcopos consistentium jura in beneficiorum collationibus explicanda, tantum mentionem facio, ac disputationem propono de Capitulo Cathedralis Ecclesiæ. Initio autem juvet id prænotavisse, ut facilius intelligatur, ea omnia, quæ in vetustis canonibus de cleri jure in hac parte statuta sunt, recte nunc Ecclesiarum Cathedralium Capitulis accommodari. Itaque in hoc definiendo Capitulum jure distinguere oportebit duo tempora, nimirum tempus, quo Episcopus vivit, ac jurisdictionem in sua Ecclesia explicat, & tempus sedis vacan-

tis, sive vacans dicatur ob Episcopi mortem, sive vacans dicatur, quod Episcopus sit ab officio suo depositus, aut quoquo modo suspensus.

Quum Episcopus Ecclesiæ præest, suamque jurisdictionem libere exercet, generalis quidem stabiliri regula potest, qua tradatur, non aliam esse Capituli potestatem, quam coercitam intra certos fines, videlicet Capitulum id juris sibi vindicare, ut consilium, sive consensum præbeat Episcopo beneficia conferenti, ipsa tamen collatione veluti propria, & singulari apud Episcopum consistente, quæcumque tandem beneficia sint, sive erecta in Cathedrali Ecclesia, sive extra Cathedrali, & in tota diocesi. Verum res ista varias passa fuit vices, fuit etiam variis contentioibus obnoxia, non sane quod generaliter de regula Episcopis favente dubitaretur, sed quod in Cathedralibus Ecclesiis certa emergerint adjuncta, inter quæ probabilis contendendi causa exhiberetur, & transactionibus expediret universa componi; quodque etiam magis rem hanc turbat, illud est, non posse generaliter tempora definiri, aut certam legem ubicumque communem designari; propterea quod alicubi citius, alicubi serius immutatio disciplinæ facta fuerit, alicubi vix immutatio disciplinæ agnoscat, pro modo adjunctorum, quæ immutationi aut præbuerunt occasionem, aut præbere potuerunt. Tria igitur tempora consignare necesse est. Primum tempus primigeniæ, & antiquissimæ disciplinæ; deinde tempus contentionum inter Episcopos, & Capitula; postremo tempus conventionum, ac transactionum. Quænam fuerit primigenia, & antiquissima disciplina, jam satis indicatum, probatumque videtur ex iis, quæ in præcedente capite tradebantur. Nimirum exinde liquet, penes Episcopos fuisse collationem quorumcumque beneficiorum; sive etiam consideretur sacra ordinatio, sive tributio ministeriorum in Ecclesiis per ordinatos Clericos peragendorum, sive admissio in communionem ecclesias-

tici peculii; qui actus omnes a collatione beneficiorum minime distinguuntur, iidem actus ab Episcopi auctoritate pendebant; tantum penes Clericos erat jus, aut consensum, aut consilium Episcopo præstandi, quia Collegium Clericorum veluti Senatus Ecclesiæ juxta priscorum Patrum formulas habebatur; quod non solum verum erat in collatione beneficiorum, sed etiam in cæteris jurisdictionis ecclesiasticæ speciebus, quemadmodum liquet conferenti capitulum 4. & 5. cum capitulo 3. de his, quæ fiunt a Prælatiis. Successu temporum factum est, ut Episcopi mandare deberent Œconomis ecclesiastici peculii curam, & administrationem, quo expeditius, & commodius in res vere sacras, atque divinas Episcopi incumberent, can. 21. caus. 16. quæst. 7. in quo Œconomorum officio recentioribus sæculis Archidiaconi successerunt. Et quamquam Œconomi, vel Archidiaconi non propriam viderentur, sed ab Episcopo mandatam potestatem exercere; cum tamen mandatum illud non personæ Œconomi, vel Archidiaconi adhereret, sed potius Œconomatus, seu Archidiaconatus officio, quod perpetuum erat; Œconomi primum, deinde Archidiaconi sibi videbantur ordinariam quodammodo potestatem induere quasi in vim officii, & dignitatis propriæ competentem. En primam contendendi occasionem subortam inter Episcopos, & Œconomos, sive Archidiaconos. Nam si Episcopi Clericum ordinaturi essent, eundemque addicturi Ecclesiæ ministeriis, non omnino ratum esse poterat Episcopale judicium, nisi Œconomi, vel Archidiaconi penitus consentirent; eveniebat enim quandoque, ut Œconomi, vel Archidiaconi allegarent, facultates Ecclesiæ, quas ipsi administrabant, pares non esse tot exhibendis Clericis, quot ab Episcopis ordinabantur, & ministeriis addicebantur. His accessit novus ordo collationis; siquidem postquam auctoritate Episcopi Clericus ordinatus esset, & ministeriis addictus, item admissus ad

jura communionis ecclesiastici peculii, opus erat ministerio Œconomi, vel Archidiaconi, ut Clericus idem in possessionem peculii mitteretur, quam recentiores appellaverunt institutionem beneficii corporalem. Atque in his adjunctis propemodum tributa videbatur potestas collationis inter Episcopos, & Œconomos, sive Archidiaconos, quamquam præcipua conferendi potestas semper penes Episcopos esset, & ipsa corporalis, ut ajunt, institutio non nisi ex mandato Episcopi fieri ab Œconomo, vel Archidiacono intelligeretur. Deventum inde fuit ad communionem vitæ unitam inter Clericos omnes sub Episcopo in Ecclesia Cathedrali, sæculo Ecclesiæ quinto; & quamquam eadem non statim ubique recepta fuerit, aut etiam brevi dissociata, nono tamen sæculo, & sequentibus, ac præsertim undecimo ac duodecimo fuit restituta. In his adjunctis agnoverunt Clerici Cathedralium Ecclesiarum, se instar cœnobarum in communi viventium redactos esse, immo & nonnullas cœnobarum regulas sequendas sibi præstituerunt, eo etiam vividius in iis Ecclesiis, in quibus Monasteria in Cathedrales fuere conversa; atque hæc vitæ ratio patronos habebat Pontifices Maximos, fovebatur insuper canonibus Conciliorum; cum universæ Ecclesiæ interesset, ea ratione consuli honori Clericali jamdiu ex ignoratione supina canonum, & corruptela morum labefactato. En alteram, & quidem graviolem contendendi occasionem in designatione ministrorum, contententibus hinc Episcopis, ad se pertinere, uti olim, præcipuam potestatem; contententibus illinc Canonicis, facta communionem bonorum inter ipsos, & Episcopum, ad eandem communionem non posse extraneum admitti, nisi æqualiter tum ex Episcopi, tum ex Capituli voluntate. Ipsa Collegiorum Clericalium, & Cœnobarum monasticorum similitudo, quam pene æqualem reddebat earumdem fere regularum professio, Canoniorum jura promovebat: Si enim sæpe

Monachi sibi adserebant facultatem saltem una cum Abbate suo novos Monachos admittendi, argumento canonis 9. caus. 18. quæst. 2., & capituli ult. de regular. in 6., eodem jure putabant Canonici, se una cum Episcopo potestatem explicare in admissione Canonicorum, qui essent in Collegio adscribendi. Inde colligitur, hujus generis contentionem locum quidem habere potuisse in beneficiis Cathedralis Ecclesiæ, non vero in beneficiis dicecesanis, in quibus constitutum non erat Collegium Clericorum. Interea disjungi cœpit collatio sacrorum ordinum a collatione beneficiorum; ac tum eo vehementius Canonici contendere potuerunt adversus Episcopos, quasi liberius sibi asserere valerent potestatem adscribendi in Collegio, & admittendi in communionem bonorum Clericum jampridem ab Episcopo ordinatum, quasi adscriptio in Collegio, & admissio in communionem bonorum sejuncta ab ordinatione nihil haberet commune cum potestate Ordinis Episcopalis soli Episcopo reservata. Tandem iterum deventum est ad dissociationem vitæ communis, primum ita, ut Episcopus adhuc intra eadem claustra vivens mensam separatam a mensa Capituli haberet, exemplo Abbatum quorundam monasticorum, deinde ita, ut penitus vita communis cessaret, & Canonici a claustris recederent, retenta apud ipsos administratione mensæ capitularis, & tantum tributis inter Canonicos singularibus præbendis. En vero gravissimam alteram contendendi occasionem; cum enim Canonici exclusissent Episcopos ab administratione mensæ capitularis, quasi Episcopus singularem, & discretam mensam petcepisset, proposuerunt, nullas amplius esse Episcopi partes in designatione Canonicorum, quasi solius Capituli interesset, novos sibi sodales adsciscere. In his omnibus adjunctis factus est variis consuetudinibus locus, item statutis, conventionibus, ac transactionibus, pro modo scilicet contentionum excitatarum. Alicubi enim

receptum est, ut Episcopus solus penitus irrequisito Capitulo beneficia quæque conferret, uti contigit in multis aliis jurisdictionis speciebus explicandis; alicubi retentum fuit jus disciplinæ generalis, juxta quam Episcopus conferre debet, accedente Capituli consilio, vel consensu; alicubi Capitula sibi vindicaverunt jus conferendi beneficia plura, præsertim in Cathedrali Ecclesia erecta, eove magis illa, quæ Capitulum ipsum constituunt, irrequisito prorsus Episcopo; alicubi reservatum fuit Episcopi gratia vel consilium, vel consensus, dum a Capitulo collatio fieret; alicubi denique simultanea inducta est & Episcopi, & Capituli collatio. Qua in re notatu dignum est, contigisse aliquando, ut collatio beneficii ad Capitulum pertineret, secluso Episcopo, etiam si Episcopus ad conferendum interveniret, & suffragium ferret. Quid enim, si ipse interveniret non uti Episcopus, sed uti unus ex Canonicis? Id insinuatur in cap. 15. de concessione præbendæ, & in cap. 11. de appellat. in 6.. Istud discrimen ex conjecturis deduces, quarum præcipua hæc est: Si ex. gr. Episcopus in Capitulo, vel Collegio sedeat primus, præsumetur ibi sedere, ac propterea intervenire tanquam Episcopus. At si secundum locum in Capitulo teneat, sedere præsumetur, ac propterea electioni, seu collationi intervenire uti Canonicus, quemadmodum tradunt inter Pragmaticos Fagnanus, ac Panormitanus ad dictum capitulum 15. de concess. præb.. Miraris fortasse, audiens, Episcopum Canonicis ad censeri, seu Canonicatum in Capitulo Cathedralis Ecclesiæ obtinere. Fuerunt hæc opportuna recentioribus sæculis restituendæ Episcoporum jurisdictioni: non enim latet juris ecclesiastici studiosos, fuisse, & extare adhuc in præsentia Capitula quædam Cathedralium Ecclesiarum abs jurisdictione Episcopali prorsus exempta, quæ propterea nihil magis anxie curare solent, quam ut exemptionem suam tueantur, sui que Episcopi mandata de-

clinent, aliquando etiam intestino quodam schismate auream animorum unitatem dissolvant. In his præsertim adjunctis curaverunt Episcopi, ut quoquo modo & ipsi in negotiis capitularibus intervenirent, uniendo Episcopatu suo aut Canonicatum, ut in specie dicti capituli 15., aut præbendam canonicalem, ut in specie capituli 3. de probation., ea enim ratione futurum sperabant, ut Canonicorum animos sibi melius conciliarent, immo etiam aliqua ratione certis in rebus, quas Capitula usu, præscriptione, statutis administrare cœperant in præjudicium auctoritatis Episcopalis, suam pristinam jurisdictionem, quoad fieri posset, recuperarent.

Hæc ita veluti per quamdam historicam seriem observata demonstrant, quam inania argumenta sint illa, quibus usi sunt nonnulli Interpretes, qui putarunt, deduci posse ex nonnullis rescriptis, aut canonibus insertis inter decretales Gregorii IX., simultaneam collationem beneficiorum & Episcopo, & Capitulo competere jure communi. Huc adferunt ipsi capitulum 31. de elect., cap. ult. de suppl. neglig. Prælat., capitulum 2. & 15. de concess. præb., & cap. 11. de appellat. in 6.. Ego sane observo, hæc monumenta edita fuisse illis temporibus, quibus jam post diuturnas concertationes superius memoratas, variæ consuetudines inductæ, transactiones etiam initæ erant adversus juris communis disciplinam; immo & eadem monumenta, quæ magna in parte rescripta sunt singularia, ad consuetudines ipsas referuntur. Etsi enim ea rescripta in corpus juris communis redacta sint, non tamen jus commune constituunt; propterea quod sunt certis quarundem Ecclesiarum consuetudinibus accommodata. Cæterum & in ipsis decretalibus Gregorii IX. alia rescripta sunt, quibus probatur, collationem beneficiorum ad Episcopum, solo accedente consilio Capituli, pertinuisse. Id legitur in cap. 4. de his, quæ fiunt a Prælat., & quando in cap. 2. ne Sede va-

cante, dubitatum est, an Capitulum succederet Episcopo vita functo in collatione præbendarum, tacite insinuatum est, Episcopo, quoad viveret, collationem præbendarum competiisse. Si comparentur invicem hæc rescripta inter se minime convenientia, nisi dicere quis velit juri communi jus commune adversari, dicere oportebit, ex illis jus commune minime comprobari. Revera in dicto cap. 5. de suppl. neglig. Prælat. agitur de singulari consuetudine Ecclesiæ Salamantinæ. In dicto cap. 31. de elect., tantum dicitur, in Tuscia consuetudinem extitisse, qua Capitulum una cum Episcopo beneficia conferebat, & ex uno consuetudinis titulo ea potestas Capitulo adseritur, quando non opus fuisset allegare, ne dum probare consuetudinem, si Capitulo jus commune faveret. Eadem adnotari possunt in cap. 2. & 15. de concess. præb., cui etiam jangi potest capitulum 11. de appellationibus in 6. cum similibus. Forte quemquam adhuc morabitur dictum capitulum 2. de concess. præb., propterea quod editum illud fuerit in generali Concilio, nec facile possit unius tantum, vel alterius Ecclesiæ consuetudini accommodari, sed potius debeat ex jure communi interpretationem accipere. Dicitur ibidem inter cætera, ubi ad Episcopum collatio beneficii pertinet, devolutionem ad Capitulum fieri, si Episcopus intra semestre tempus minime conferat. Equidem fingi non potest, Capitulum veluti Episcopi superiorem esse, qui vices deficientis Episcopi suppleat. Non aliter ergo conferre poterit, quam vi communionis, quam cum Episcopo ingentam habeat, & ordinariam in collatione beneficiorum. Agnosco difficultatem. At enim notandum est, in eo canone Lateranense Concilium non fuisse sollicitum de definienda ordinaria potestate beneficiorum conferendorum; tantum voluisse tempora definire, intra quæ beneficia conferri deberent. Ubi non conferrentur intra legitima tempora, ulterius definivit, devolutioni locum fieri.

Speciem prætermisit, qua Episcopus collator esset juxta generalem canonum disciplinam; hæc enim singulari definitione non indigebat; cum jam constaret de devolutione ad proximum superiorem faciendam juxta regulas generales. Sed quando agnoscebant Patres Lateranenses, pluribus in locis receptam fuisse consuetudinem, qua & Capitulo, & Episcopo collatio competeret, statuerunt, ut quo casu & Capitulum, & Episcopus negligentiam admisissent, devolutio fieret ad Metropolitanum; quo autem casu per vices alternas collationem & Capitulum & Episcopus tribuissent, statuerunt, ut turnarii negligentia alteri non obsesset, & quemadmodum negligente Capitulo Episcopus, ita negligente Episcopo Capitulum conferret.

Colligi ex his quædam consecutaria possunt. Primum est, non aliter Capitulo competere posse collationem beneficiorum, vel una cum Episcopo, vel Episcopo excluso, nisi singularis titulus vel consuetudinis, vel præscriptionis, vel statuti, privilegii, transactionis allegetur, ac probetur; quia jure communi inspecto collatio ad Episcopum spectat, quamquam accedente consilio, vel consensu Capituli celebranda. Secundum est, hanc consuetudinem facilius induci, ac recipi potuisse in canonicatibus, ac præbendis Ecclesiæ Cathedralis, quam reciperetur in cæteris beneficiis diocesanis, propterea quod quæ argumenta ad collationem sibi adserendam adferebantur a Capitulis, spectabant Canonicatus, ac præbendas, non facile producebantur ad cætera beneficia diocesana. Tertium est, exemplo Capitulum Ecclesiæ Cathedralis similia jura sibi vindicavisse alia Collegia Clericorum in Ecclesiis conventualibus, sive Collegiatis, propterea quod quæ argumenta a Capitulis Cathedralis Ecclesiæ proponebantur, communia etiam erant Canonicis Ecclesiarum Collegiatarum. Quartum est, ex contentionibus, quæ inter Capitula Cathedralium Ecclesiarum, & Episcopos emerse-

runt, atque ex subinde initis transactionibus, facile evenisse, ut Episcopi in beneficiis diœcesanis Extra Cathedralē Ecclesiam erectis non amplius peterent consensum, vel consilium Capituli, contra quam jus commune postularet, quasi Capitula contenta esse deberent novo jure quæsito conferendi canonicatus, & præbendas. His etiam accessit, quod Capitula Cathedralium Ecclesiarum singularibus se juribus prædita passim profitebantur, neque in consortium jurium suorum cæteros diœcesanos Clericos admittebant, quamobrem videbantur omnem reliquarum Ecclesiarum curam a se abjecisse. Postremum consecutarium est, in iis Collegiis, in quibus capitula jus conferendi adquisiverunt, beneficia cœpisse ibidem vel per electionem conferri, vel ex optione adquiri, quemadmodum inferius tradetur.

Si Sede plena tot, tantæque emergerent contentiones, non nisi conventionibus, statutis, ac consuetudinibus tandem aliquando pacatæ, num sperari potuit, ut beneficiorum collatio certas susciperet nunquam prætereundas regulas, Sede Episcopali vacante? Profecto si ex generalibus prudentiæ nostræ principiis definienda res esset, non dubitarem asserere, ad Capitulum spectare collationem omnium beneficiorum, quæ ad collationem Episcopi, si viveret, pertinerent. Novimus enim & collationem beneficiorum speciem esse jurisdictionis Episcopalis, & ea omnia, quæ pertinent ad jurisdictionem Episcopalem, ad Capitulum vacante sede, devolvi, cap. 14. de major. & obed., cap. 3. de suppl. negl. Prælat. in 6., cap. un. de major. & obed. in 6.. Verum aliter definitum fuit jure scripto, quo collatio beneficiorum a generali regula excepta dignoscitur, eamque ob rem non ad Capitulum fere devolvitur, sed successorī Episcopo reservetur, c. 2. ne Sede vacante. Huc tamen est, in quo in gravissimam inciditur difficultatem, cui occasionem præbet istud ipsum Honorii III. rescriptum in dicto cap. 2..

Cum enim Capitulum, Sede vacante, præbendas contulisset, rescripsit Honorius, non valere collationem, adjecta ratione, *cum nusquam inveniatur cautum in jure, quod Capitulum, Sede vacante, fungatur vice Episcopi in collationibus præbendarum.* Num igitur, ut eam facultatem Capitulum explicaret, opus habeat singulari, & expressa juris concessionem? Verum qui rem hanc exegerit ad generalia juris principia, novitque, generaliter universam Episcopalem jurisdictionem in capitulum, Sede vacante, transire, plurimum hærebit, nec injuria contrariam regulam figet, qua statuatur, Capitulum potius eas omnes jurisdictionis species explicaturum, quæ expressa lege non reservantur, ideoque Capitulum tum demum a collatione beneficiorum arcendum, cum denegata Capitulo collatio adpareat, numquam vero, si expresse non sit concessa. Agnoverunt Interpretes omnes gravissimam difficultatem, a qua ut sese extricarent, varia commenti sunt, ut plurimum a recta interpretandi ratione aliena. Tradiderunt aliqui, in eo singularem esse causam, cur Capitulum a libera beneficiorum collatione excludatur, quod Capitulum collationem ipsam adversus Episcopum præscribere inciperet; quando tamen, Sede vacante, nulla adversus episcopalia jura sit admittenda præscriptio. Hæc ratio parum, meo judicio, constat, nam minime percipi potest, quomodo Capitulum, cui Episcopi vices mandatæ videntur, Sede vacante, contra Episcopum præscribere valeat; quod si fieri potest, nulla jurisdictionis Episcopalis species ab eodem Capitulo exercenda foret, prætextu impediendæ in omnibus speciebus præscriptionis. Alii tradiderunt, fructus Episcopalis mensæ Capitulo, Sede vacante, non adquiri, ideoque nec liberam beneficiorum collationem, utpote quæ sit habenda veluti quidam fructus mensæ Episcopalis. Verum hæc opinio minus informem exhibet beneficiariæ collationis imaginem, quasi collatio beneficiorum adferat utilitatem, & commodum confe-

renti, non vero unam spectet utilitatem Ecclesiæ; quamobrem mirandum sane est, eam collationem beneficiorum, quæ apud veteres Patres tanquam gravissimum ecclesiasticorum Antistitum onus semper habita fuit, apud Interpretes istos in optabile conferentium commodum fuisse transformatam. Quod si non puderet me in hac efficta collationis imagine consistere, dicere etiam possem, ea admissa, collationem beneficiorum iis fructibus potius esse ad censendam, qui servando servari non possunt, propterea quod publice expediat, consuli quantocius Ecclesiis vacantibus, atque hanc ob causam eodem jure debere collationem a Capitulo fieri, quo a Capitulo alienari possunt fructus mensæ Episcopalis, qui diu nequeant adversari. Alii putaverunt, se distinctione facta omnes controversias diremisse. Divisserunt enim jurisdictionem Episcopalem in voluntariam, & necessariam, hanc, non illam Capitulo, Sede vacante, adserentes; deinde eam collationem beneficiorum Capitulo denegaverunt, in qua Episcopus plena fruitur libertate, & cuicumque voluerit, beneficium concedit; unde isti fassi sunt, Capitulo posse collationem competere, quoties Episcopus non omnino libere est, sed debet certæ personæ beneficium conferre, quemadmodum contingit in beneficiis patronatis, & electivis. Ingeniosa quidem visa est, & plausu excepta hujusmodi interpretatio, cui passim morem gesserunt Pragmatici, eo vel magis, quo proprius ad eam accesserunt decreta plura Pontificum, quibus certa deinde disciplina in hac materie firmata est, quemadmodum ex inferius dicendis constabit. Verum ea ipsa interpretatio in gravissimas adhuc induit, atque inextricabiles difficultates. Etenim in primis nullibi in sacris canonibus definitum est istud, quod jacitur principium, quo scilicet necessaria jurisdictio, non voluntaria in Capitulo transeat; nullibi præterea definitum adparet, quænam ad voluntariam, quænam ad necessariam jurisdictio-

nem referantur, neque id facile definiri potest. Neque enim ex. gr. video, cur necessaria dicatur jurisdictio explicari in admissione præsentationis, aut in confirmatione electionis; at voluntaria explicetur in libera collatione beneficiorum, præsertim si agatur de Parochialibus, quæ conferantur hodie indicto concursu. Deinde quis ignorat, Capitulum posse aut dimissorias literas Clericis ordinandis aliquando concedere, mandare Episcopo non diocesano, ut in Ecclesia vacante Pontificalia exercent, sacramenta ordinis, ac confirmationis conferat, Pœnitentiario concedere facultatem absolvendi a reservatis, & alia numero plurima, quæ juxta eorundem Interpretum definitiones ad voluntariam pertinent jurisdictionem? Non memoro ulterius, quid alii in hac re Interpretes senserint; nihil enim apud ipsos invenio, quod valeat ingenui viri expectationem explere. Tantum aperiam meam, qualiscumque ipsa habeatur, opinionem, quam etsi ultro fatear, non certis omnino innixam esse principis, in re tamen obscura, & perdifficili rejiciendam non puto, quousque saltem non inverosimilis censeatur.

Itaque arbitror, propositam materiam magis in facto, quam in jure consistere. Nimirum usque ad sæculum undecimum, vel duodecimum beneficiorum collatio a collatione ordinum, sive a ministrorum sacrorum ordinatione minime sejungebatur: ergo usque ad ea tempora collatio beneficiorum utpote cohærens potestati ordinis Episcopalis in Capitulum, vacante Sede, transire non poterat. Sejuncta deinde fuit utraque collatio, ac tum primum visa est collatio beneficiorum potestati jurisdictionis, non potestati ordinis ad censeri. Quid ergo? An statim Capitula eam sibi vindicaverunt una cum cæteris Episcopalis jurisdictionis speciebus? Non fuit hæc Episcoporum voluntas, cum collationes beneficiorum, & ordinum sejunxerunt, qui tantum voluerunt, ut multiplicaretur ministrorum numerus, non ut partem po-

testatis amitterent, in Capitula, Sede vacante, transferendam. Neque fuit hæc voluntas Canonorum, qui, si forte eam potestatem beneficia conferendi ad se devolvi proposuissent, Sede vacante, vetari poterant, ne Episcopi a separatione illa utriusque collationis in posterum abstinere, suæ jurisdictionis integræ servandæ causa, quod Canonicis molestum, & grave extitisset, quando, inducta disciplina ordinandorum sine titulo beneficii, emergebant plures alii Clerici sacrorum administratores, Canonorum eorundem adiutores, in oneribus subeundis ecclesiasticis Capitula sublevantes, qui tamen de redditibus Capitulorum, seu Cathedralis Ecclesiæ, ne minimam quidem portionem haurirent. In hac tacita & Episcoporum, & Canonorum voluntate, qua sine imminutione Episcopalis juris invecata fuit recens disciplina, quis illico non percipiat, singularem receptam fuisse regulam, ut beneficia vacantia, sicut olim, ita deinceps, collationi successoris Episcopi reservarentur, Sede vacante; quæ regula non esset innovanda, nisi aliud specialiter, & expresse caveretur? Conjicitur hinc, quo spectent illa Honorii III. verba *Cum nusquam inveniat in cautum in jure &c.* Erant tamen ista novi juris exordia temporibus Honorii III., quæ scriptis constitutionibus destituebantur, sed solis Cathedralium Ecclesiarum moribus, hinc Capitulorum, illinc Episcoporum consensione firmatis constabant. Paulatim vero, & quasi per gradus hæc res certam induit formam, & non nihil Canonicis concessum est, sub ea specie, quod collatio beneficiorum ad potestatem jurisdictionis Episcopalis pertinet, & quod jurisdictio Episcopalis ad Capitulum, Sede vacante, devolveretur; quamquam & alia ex parte non omnia concessa fuerint, sub ea specie, quod vetusta disciplina, juxta quam collatio ordinum, & collatio beneficiorum juncta erant, collationem beneficiorum, uti collationem ordinum, successoribus Episcopis reservabat; atque hæc omnia

paulatim invecata fuerunt pro modo diceceson, prout Capitula non undecumque repugnantes Episcopos invenerunt, pro modo etiam traditionum, quales fingebant Interpretes, distinguentes præsertim necessariam a voluntaria jurisdictione; unde licet retineretur generalis regula, qua reservarentur successoribus Episcopis collationes beneficiorum, certæ tamen probarentur, ac reciperentur regulæ exceptiones, certisque in casibus collatio beneficiorum non denegaretur Capitulis, Sede vacante.

Stratam hinc viam habemus ad designandas singulas exceptiones, quarum aliæ probantur expressis Pontificum Maximorum decretis; aliæ vero receptæ sunt ex traditionibus Pragmaticorum, quorum etsi magna non esse possit auctoritas, & tanta, quanta condendo juri sit necessaria, tamen in disciplina, quæ ex factis emersit, multum valuit. Expressa decreta primum adparent in institutione præsentatorum, quæ Capitulis, Sede vacante, concessa fuit, cap. 1. de instit. in 6.. Idipsum receptum est in beneficiis electivis, in quibus non est libera Episcopi collatio, sed tantum confirmatio electionis, cap. 14. de major. & obedient.. Cum enim sive in institutione præsentatorum, sive in confirmatione electorum parum interesse videretur Episcoporum, iidem Episcopi facile passi sunt, ut, vacante sede Episcopali, Capitula eam potestatem explicarent. Præterea, postquam obtinuit, ut in quibusdam Cathedralibus etiam sede plena Capitula sibi vindicarent quorundam beneficiorum collationem, vel Episcopo prorsus irrequisito, vel consensu, seu consilio Episcopi accedente, vel etiam una cum Episcopo conferrent, receptum est, probatumque, ut in his omnibus beneficiorum speciebus, sede vacante, collatio per Capitulum fieret, cap. un. ne sede vacante in 6.. Præter generales causas, quibus admissa Capitula fuerant ad hæc collationes, erat probabile exemplum Monachorum, & Regularium, qui, sede Abbatiali vacante,

Monachos recipiebant, si æque ad Collegium Regulare, ac Abbatem fratrum receptio pertineret, cap. ult. de Regular. in 6.. Adjiciebantur his regulæ juris acrescendi, quæ ex Jurisconsultorum studiis tunc temporis maxime excultis ad hanc etiam materiam facile traducebantur, ubi collatio duobus æque, id est, Episcopo, ac Capitulo competere. Non tamen e converso concessum fuit Capitulis, ut conferant beneficia, quæ juxta jus commune pertinebant ad collationem Episcopi, accedente Canonorum consilio, vel consensu. Exceptio adjecta fuit a Bonifacio VIII. in dicto cap. un. §. *quum vero* ne sede vacante in 6., quoties ageretur de Episcopo suspensio, & in petenda suæ suspensionis relaxatione moroso; hic enim Episcopus non id mereri poterat, ut ejus gratia Capitulum a collatione beneficii interea vacantis abstineret. Hæc omnia uti liquet, expresse definita fuerunt. Alia sunt, quæ ex interpretatione juris scripta recepta sunt, præsertim postquam nonnulli Pragmatici tradiderunt, gratia Capitulum plurima esse recipienda, quoties non de omnino voluntaria, sed potius de necessaria collatione ageretur; dixerim verius, postquam Episcopi facto suo passi sunt in quibusdam collationum speciebus, præsertim non adeo liberis, Capitula majorem jurisdictionem explicare. Hinc, quibus in casibus, & quibus in locis potest Episcopus admittere aut resignationes in favorem, aut permutationes beneficiorum, facile admittitur, etiam id a Capitulo, Sede vacante, fieri posse; quamquam enim generaliter Capitulo interdictum sit collatione beneficiorum, ista tamen adhuc distinguitur abs jurisdictione, quæ explicatur in resignationibus in favorem, aut in permutationibus, cap. 4. de offic. leg. in 6.. Agitur hic de exceptione adversus jus commune definita, quæ propterea non facile ab expresso casu ad non expressum traducitur eo vel magis, quo in resignationibus, quæ dicuntur in favorem, necnon in permutatio-

nibus admittendis, explicari videtur jurisdictione necessaria, Clem. un. de rer. permut., quæ ex vulgari Pragmaticorum opinione transferri dicitur in Capitulum. Neque ego dubito, quin Capitulo concedatur collatio beneficiorum illorum, quæ non jure ordinario, sed jure devolutionis, ab Episcopo, si viveret, conferrentur. Non enim est verosimile, sacrorum canonum auctores, qui ideo jus devolutionis induxerunt, ut, quantocius fieri posset, vacanti beneficio, Ecclesiæque consuleretur, voluisse post elapsum tempus inferiori collatori concessum adhuc expectandum esse, donec successor Episcopus designetur, qui jus devolutionis inde sit explicaturus. Immo etiam si ageretur de beneficio reservato Papæ, cui unius mensis spatium causa conferendi jure constitutum fuerit, quemadmodum in specie capituli 3. de præbend. in 6. elapso mense, non dubito, quin ad Capitulum vacantis Ecclesiæ jus conferendi quodammodo devolvatur. Si enim juxta dictum capitulum 3. ubi Episcopus agat in remotis, Vicario illius facultas conferendi conceditur, cur Capitulo denegabitur, quod Episcopi vices gerere videtur, Sede vacante, non quidem mandat hominis, sed juris potestate, nisi dicere velis, Vicarium juris minore potestate frui, quam fruatur Vicarius hominis? Insuper non dubito, ad Capitulum pertinere posse collationem parochialium beneficiorum, saltem post investam disciplinam Tridentini Concilii, juxta quam parochialia eadem beneficia non nisi indicto concursu conferuntur, cap. 18. sess. 24. de Ref., hæc enim collatio ex iis est, quæ inter necessariæ jurisdictionis species referuntur a Pragmaticis; hæc itidem collatio est, quam non adeo Episcoporum interest successoribus reservari. Non tamen inficias iverim, has prope omnes observationes hodie vim suam omisisse, quibus in locis recepta est regula 2. Cancellariæ, (adde constitutionem Pii V., quæ incipit: *Sanctissimus in Christo Pater*) juxta quam quæ bene-

ficia, sede vacante Episcopali, sunt conferenda, nunc Sedi Apostolicæ reservantur, iis tantum exceptis, quæ ad collationem Episcopi cum alio, vel aliis, vel ad alterius præsentationem, vel electionem pertinent. Huic reservationi occasionem dederunt argumenta illa, ut ut parum apta, quibus Pragmatici ad favendum successoribus Episcopis utebantur, & quæ Episcopis eisdem placuerunt. Aiebant ipsi passim ad excludenda Capitula collationem beneficiorum esse in fructu mensæ Episcopalis; inde autem deducebant, exemplo cæterorum fructuum, etiam collationem beneficiorum successoribus Episcopis reservari oportere. Romani Pontifices inducto recentioribus sæculis jure spoliatorum, & perceptionis fructuum vacantis Ecclesiæ Episcopalis, eodem jure quo fructus vacantes, etiam collationem beneficiorum vacantium sibi vindicabant, & quidem sine contradictione Episcoporum, quorum opinione jamdiu receptum erat, collationem beneficiorum in fructibus computari, & eam ob rem Capitula a collatione eadem excludi. Quamobrem hodie Vicarius Capitularis concursus quidem vacante Parochiali Ecclesia, indicet juxta formam a Tridentino Concilio præstitutam; sed ejusdem beneficii collatio erit a Sede Apostolica expectanda. Id tamen non prohibet, quominus Vicarius idem Capitularis Parochialem Ecclesiam commendare valeat ad semestre tempus, quoties id postulet Ecclesiæ utilitas, vel necessitas, juxta Capitulum 15. de elect. in 6. necnon Œconomum, seu Vicarium Parochiali Ecclesiæ vacanti præficere, eisdemque, quousque officio fungitur, certam pensionem assignare, juxta caput 18. sess. 24. de Reform. in Concilio Tridentino. Nec dubito, ea omnia generaliter a Capitulo conferri beneficia posse, in quibus collatio necessaria dici potest, quousque id patitur aut germana, aut recepta moribus interpretatio dictæ Regulæ secundæ Cancellariæ. Hinc si ex. gr. agatur de beneficiis illis, in quibus in li-

mine foundationis designatæ personæ sunt, quibus conferantur, puta ex certa familia, ex certa civitate, aut in certo gradu constitutæ, cum istæ a fundatore ipso præsentatæ videantur, erunt a Vicario Capitulari instituendæ, juxta regulam dicti capituli 1. de institution. in 6.. Denique eadem ratione dixerit, a Vicario Capitulari expediri posse collationem beneficii, quam Episcopus, si viveret, expedire deberet ex Pontificio mandato de providendo. Si qua enim dubitatio foret, ea proponeretur, quod mandatum de providendo mortuo Episcopo intercidat. At vero cum mandatum hoc non potissimum Episcopi personam spectet, sed ordinariam Episcopi jurisdictionem, hanc ipsam jurisdictionem sequitur, in Capitulum transeuntem, Rebuffus de devolution. num. 85., cui consonat Panormitanus ad capitulum 2. de sede vacante. Paucis generalia principia colligo. Separata collatione beneficiorum a collatione ordinum, collatio beneficiorum, quæcumque ista sint, ad potestatem jurisdictionis referri cœpit. Regula sit juris communis, universam jurisdictionem Episcopalem in Capitulum, Sede vacante, devolvi, nisi quædam sint specialiter, & expresse reservata. Ergo juri communi consentaneum est, ut collatio beneficiorum Capitulis acquisita dicatur. Ergo Capitulum potestas semper erit etiam in hac re adjuvanda. Vice versa, cum non ex jure communi, sed ex voluntate Episcoporum factum fuerit, ut collatio beneficiorum a collatione ordinum sejungeretur, non nihil dandum erit in proposito eidem Episcoporum voluntati, ut eatenus collatio beneficiorum mutavisse naturam credatur, quatenus Episcopi illi immutationi concesserint. Ergo facile recipiendæ sunt quædam exceptiones, quæ intra certos limites potestatem recens Capitulis acquisitam coercuerunt. Uno verbo: potestas conferendi in conspectu Capitulum est juri communi conformis, in conspectu Episcoporum est juri antiquo consentanea. Juris communis

magnus est favor; juris antiqui magnus est honor. Utrique cum prudentia, & moderatione velificandum est, ut dum uniformitatem sequimur principiorum in jure

communi custodiendo, uniformitatem sequamur temporum in antiqua retinenda disciplina.

CAPUT III.

De jure illorum, qui singulari titulo beneficiorum collationem adquisiverunt.

Postquam collatio beneficiorum cœpit a sacrorum ordinum collatione sejungi, ac propterea collatio beneficiorum, quæ olim Ordinis Episcopalis potestas esse videbatur, cœpit haberi tanquam potestas jurisdictionis Episcopalis, mirum videri non debet, si tot emergerint collatores beneficiorum, quot esse in Ecclesia possent, qui jurisdictionem Episcopalem, etiam non insigniti Episcopali ordine, acquirere valerent. Id jam demonstratum est in capite præcedente, ex quo constat, eam ob causam Capitula Cathedralium Ecclesiarum adquisivisse conferendi beneficia potestatem, quia nihil amplius Capitulis oberat, quominus ad conferenda beneficia admitterentur. Cum non aliæ etiam singulares ecclesiasticæ personæ simile jus ad se traherent? Nihil quoque his obesse potest, ex natura Episcopalis jurisdictionis, quæ ex singularibus titulis acquiri etiam non Episcopis solet. Pro singulari conferendi titulo modo fuerunt illis tabulæ foundationum, quibus Prælato inferiori, non ordinario Episcopo, collatio expresse reservaretur, modo fuit consuetudo legitima, modo juxta præscriptio, modo etiam privilegium.

In primis tabulæ foundationum præbuerunt legitimum titulum conferendi; siquidem is erat honor fundatori tribendus, ut posset quascumque conditiones novo erigendo beneficio adjicere, quas Episcopus erectionis tempore probare teneretur, dummodo turpes non essent, vel minus honestæ, argumento capituli 25. de jure patron., cap. 13. vers. Qui

autem de elect. in 6., Clement. 2. vers. *Ut autem de religio. domib.* Quamquam enim reservando collationem beneficii inferiori Prælato, quidquam adversus juris communis disciplinam inducatur, nihil tamen in eo est, quod generali morum honestati repugnet. Id sane sine ullo discrimine receptum, custoditumque fuit usque ad tempora Tridentini Concilii, quo tandem adeptam fundatoribus hujusmodi facultatem Interpretes nonnulli scripserunt, propterea quod in sess. 14. cap. 12. de Ref. statutum fuerit, in beneficiis patronatis in casu foundationis, aut dotationis institutionem Episcopo, & non alteri inferiori esse reservandam. Ego ita Concilii Tridentini mentem interpretandam censeo, ut in primis nova hæc disciplina non afficiat beneficia ante Concilium Tridentinum eadem conditione erecta, sive quod canon præteritos casus expresse non comprehendat, sive quod verba ipsa canonis in futurum collata videantur, sive denique quod in subsequentibus sessionibus Concilii adhuc species effingantur, quibus Prælatus Episcopo inferior beneficia conferat, quemadmodum in capite 18. sess. 24. de Ref. ibi: *Cum vero institutio ab alio, quam ab Episcopo erit facienda, & in cap. 9. sess. 25. de Ref. ibi: quod si ad inferiores institutio pertineat.* Deinde quod ad beneficia pertinet post Concilium erigenda, censeo, ablatam esse eam a fundatoribus facultatem, nisi tamen Episcopus, ad quem collatio jure ordinario spectaret, id expresse indulgeret; non enim est verosimile, Tridentinos Antistites auctoritati

Episcoporum detrahere voluisse eo ipso, quo de eadem tuenda, ac restauranda tractabant. Neque dicas, hac ratione supervacaneum reddi Tridentinum decretum; etenim in eo adhuc illud novi constitutum adparet, quod ante Concilium fundatores possent adigere Episcopos ad confirmandam reservationem collationis, gratia alterius Prælati, veluti ad confirmandam conditionem, quæ utpote non turpis, non inhonesta, adjici a fundatoribus sine injuria poterat; post Concilium verum libera Episcoporum jurisdictio emergat ita, ut Episcoporum voluntati tribuatur; an ea reservatio adjiciatur, an vero sit ab eadem reservatione abstinendum.

Forte quemquam adhuc morabitur cap. 13. ejusdem Tridentinæ sessionis 14., quo statutum est, non licere patronis Clericos præsentare cujuscumque privilegii prætextu, nisi Episcopo loci ordinario, ad quem provisio, seu institutio beneficii, cessante privilegio, pertineret. Hoc decretum cum præsentationem afficiat, non solum spectat juspatronatus post Concilium acquirenda, sed etiam respicit antea quæsita. Sed sanius intelligendum est, quam aliqui arbitrati fuerint, ne forte Tridentinas sanctiones invicem sibi contrarias esse dicamus, quemadmodum liquet ex collatione hujus capituli cum memoratis capitibus, id est, capite 24. sess. 18., & cap. 9. sess. 25.. Jure propterea dixero ibidem potius præstitui modum, qui in collatione servetur, quam legitimas conferendi facultates ab inferioribus Prælatibus auferri. Nimirum voluerunt Tridentini Patres, neminem, cujuscumque privilegii prætextu in patronatu beneficio institui ab inferiore Prælate instituendi facultatem habente, nisi primum idem Clericus fuerit Episcopo præsentatus, & ab Episcopo examinatus, idoneusque repertus juxta eam formam, quæ de simplicibus beneficiis expressa fuerat in sess. 7. de Ref. cap. 13., & de beneficiis curatis statuta inde fuit in sess. 24. cap. 18. de Ref.,

quemadmodum etiam clarius definitum adparet in dicto cap. 9. sess. 25. ibi: *Quod si ad inferiores institutio pertineat, ab Episcopo tamen juxta alias statuta ab hac sancta Synodo examinentur, alioquin institutio ab inferioribus facta irrita sit, & inanis.* Hujus Tridentinæ sanctionis duplicem causam agnosco. Prima est, ne in dioceses Episcoporum inducantur ab inferioribus collatoribus minus apti Clerici, & Ecclesiarum administrati, qui sane licet ab Episcopo non proponantur instituti, nihilominus Episcopo subesse, & rationem officii reddere debent. Secunda est, ne ignorantibus Episcopis Prælati inferiores prætextu privilegiorum in fundatione expressorum aliquando jurisdictionem sibi vindicent Episcopalem, immo etiam libera ipsa beneficia patronatui subjiciant, non investigantes tempore collationis, utrum præsentantium tituli justis sint, necne. Quamobrem illud semper in simili specie animadvertendum erit, ut quoties de existentia juspatronatus emergat, etiam si institutio ad inferiorem Prælatum pertineat, illa tamen controversia non coram inferiore Prælate, sed apud Episcopum, & ab Episcopo sit dirimenda. Posteriores hanc causam ego præcipuam puto, ac propterea arbitror, Tridentinum decretum de subjiciendo examini eo, qui ab inferiore Prælate sit instituendus, tantum locum habere in beneficiis patronatis, vel electivis, non autem in illis, quæ ad liberam Prælati inferioris collationem spectent; neque enim generalia sunt memorata Concilii Tridentini capita, in quibus omnibus vel patronalium, vel electivorum tantummodo beneficiorum expressa mentio habetur.

Consuetudine quoque, ac præscriptione acquiri posse inferiori Prælate collationem beneficiorum, perspicuum fit ex eo, quod nulla esse potest Episcopalis jurisdictionis species, quæ, sicut præscriptione, ac consuetudine admitti ab Episcopo potest, ita nequeat alteri acquiri. Immo in hac specie collationis be-

beneficiorum apertissima sunt scripti juris monumenta in cap. 15. de offic. & pot. jud. deleg., can. 2. de arbitris, cap. 6. de institution., cap. 32. de elect., & cap. 15. de præscriptione. Sunt, non ignoro, qui ab hac regula exempta voluerunt beneficia curam animarum adnexam habentia, ad hanc exceptionem proponendam adducti ex cap. 4. de offic. Archidiacon., ubi Alexander III. Eliensi Archidiacono præcepit, ne obtentu alicujus consuetudinis sine licentia, & mandato Episcopi cuiusdam animarum curam committeret. Verum non eo pertinet Alexandri sententia, qui non omnem consuetudinem in acquirendo eo jure improbavit, sed tantum eam, quam Eliensis Archidiaconus allegabat. Vices Episcopi sui gerens Archidiaconus Eliensis (quod erat Archidiaconorum omnium munus, cap. 1. de offic. Archid.) nomine, & mandato ejusdem Episcopi sæpius beneficia curata contulerat; deinde vi hujus consuetudinis, quasi eam facultatem præscripsisset, etiam sine mandato Episcopi, immo & Episcopo repugnante conferendi potestatem sibi adserebat. Quis Archidiacono illi non obstitisset, cui nullum jus adferre poterat quasi possessio conferendi, quam non suo, sed sui Episcopi nomine habebat? Sane ubi præscriptionem, ac consuetudinem admittimus acquirendæ collationis gratia, eam intelligendam credimus, qua quis proprio nomine, & animo sibi aliud jus acquirendi, beneficia contulerit, non eam, qua quis alienam jurisdictionem quasi procurator, vel mandatarius explicaverit, ita postulantibus regulis præscriptionis, quæ nullum jus transferunt in eum, qui alieno nomine possidet. Forte etiam evenire potuit, ut ea consuetudo, quam Eliensis Archidiaconus allegabat, non esset consuetudo ejusdem Archidiaconi

propria, & singularis, sed potius aliorum Archidiaconorum, qui in finitimis diocesisibus, vel provinciis constituti erant, quorum exemplo simile jus & ipse exercere vellet, quando tamen singularis unius, vel alterius consuetudo, utpote quæ non facile extenditur, eidem alleganti tanquam sufficiens titulus esse non poterat ad excludendum Episcopum, cujus potestas juri communi innitebatur.

Hæc cum ita sint, nulla amplius superesse dubitatio poterit, quin etiam privilegio collatio beneficiorum inferiori Prælato adquiratur: Regula enim est ab omnibus comprobata, ea, quæ consuetudine, vel præscriptione obtinentur, obtineri etiam privilegio posse. Forte deliberandum putabis, cujusnam auctoritas in hoc concedendo privilegio sit necessaria? Sane si agatur de privilegio, quod Ordinarius, donec ipse vixerit, alicui fecerit, non licebit eidem Ordinario adversus factum suum venire, & jus conferendi beneficium, quod favore alterius abdicavit, vindicare. Sed ubi privilegium ultra terminum vitæ Ordinarii extendatur, unde successoris lædi jurisdictionis possit, altius repetenda res est, & ex generalibus principiis quæstio dirimenda. Nimirum investigandum est, num Ordinarii, sive Episcopi sint, sive alii quicumque Prælati, possint aut generaliter, aut certis saltem in casibus in detrimentum successoris res, aut bona ecclesiastica, vel etiam jura suæ dignitatis, aut officii alienare. Sed commodius hæc disputabuntur inferius, præcipue ad interpretationem extravagantis unicæ de rebus eccles. non alien., & ex his, quæ suo loco tradentur, propositam etiam controversiam facile quisque discutiet, aut a me discussam intelliget.